

NĂIERII DE LA ȘIBOT ȘI CONSĂTENII LOR ÎN 1802 (O ABORDARE ISTORICĂ CVASI-INCIPIENTĂ)

GABRIELA MIRCEA, VIORICA SUCIU

Boatmen from Șibot and their Fellow Villagers in 1802 (A Quasi-Incipient Historical Approach)

ABSTRACT

This study particularly draws attention to 50/51 family heads who were boatmen of *Naval Salt Transport Office* from Partoș, as well as to 3 widows of boatmen; these were mentioned by *Fiscal conscription* of Șibot village, from the military year 1802, concerning their public taxes to the Austrian rule, which they paid in the mentioned year. The previously unknown data provide indubitable, accurate information about the number and names of the inhabitants from the mentioned village who, throughout the military year 1802, also held the position of boatmen at the *Naval Salt Transport Office* in Partoș, as well as about their financial situation. These are definite contributions to local history, but also that of practising rafting along the Mureș River, at the end of the 18th century and the beginning of the 19th century. The respective historical information could be compared, in detail, with extremely valuable documentary information, subjected to scientific scrutiny by Ion Dordea, in 1981, also related to some crews of boatmen from Șibot, operating on March 14, 1804. Similarly, a comparison was made between the social status and financial position of the river navigators and that of some of their fellow villagers, mainly those who seemed to be superior to them from these points of view, either apparently or not totally so.

Cuvinte cheie: navigație fluvială, transportul sării pe Mureș, conscripții fiscale, istorie locală, începutul secolului al XIX-lea

Key words: river navigation, salt transportation on the Mureș river, fiscal conscriptions, local history, early 19th century

Prezentul studiu, de pionierat sub destule aspecte¹, își propune să adâncească o informație istorică făcută publică anterior în linii mari (ca semnal documentar doar, în acea cu adevărat „primă” fază), conform căreia, la Șibot, în

¹ Cea dintâi referire nominală la năierii de la Șibot, activi în 1804, o datorăm unui studiu valoros, cu care punem în pandant conținutul informativ al lucrării de față (vezi Dordea 1981, p. 189-194). Este evident că în mod explicit sau implicit datele istorice referitoare la năierii șiboteni conscriși în 1802 și cei nominalizați în 1804 nu se suprapun perfect, nici pe departe, ci se completează reciproc (sau se și concurează, sub unele aspecte), în chip sugestiv pentru dinamica îndeletnicirii respective la nivelul zonal al epocii specificate. Oricum, Ion Dordea nu i-a individualizat în mod special pe năierii șiboteni, din contextul studiului său, ceea ce noi facem în mod prioritar prin materia lucrării de față, ca un preambul factologic inedit, integrator (ceea ce reprezintă o trăsătură a sa de primă însemnătate calitativă sub aspect documentar!), deosebit de sugestiv al situației – probabil doar parțială, deși amplu cuprinzătoare a năierilor cu pricina, aproape în integralitatea ei/lor, cu diferențieri sensibile – din 1804!

anul 1802, ar fi existat 50 familii de năieri² activi („autae salinares”)³, făcând în mod evident parte dintr-o categorie socio-economică și profesională prea puțin studiată, realmente existentă la nivelul diferitelor comunități sătești, opidane sau orășenești transilvănene riverane unor cursuri importante de apă (cum era, bunăoară, Mureșul, artera de apă cea mai importantă a Transilvaniei, care ne interesează în mod special în acest context). Încercăm să compensăm, ca posibilitate îmbunătățită de interpretare și înțelegere mai în profunzime, sensurile informației documentare semnalate în 2023. Tematica de istorie locală amintită este abordată și prin raportare la practicarea în ansamblu a năieritului pe cursul Mureșului (cu o continuitate retroactivă de utilizare a sa coborătoare în timp, până spre Evul Mediu, Antichitate, dacă nu și spre Preistorie, cu eventualitate⁴), căreia și așezarea umană de la Șibot, prin unii dintre locuitorii săi, i se subsuma, în chip evident, cel puțin încă în primii ani ai secolului al XIX-lea⁵ (de bună seamă de mai mult timp, într-o durată istorică realmente lungă), cu

² Preferăm să apelăm la termenul de năieri (în locul celui de corăbieri, utilizat cumva cam forțat în bibliografia anterioară a subiectului), consacrat în limba română veche – fie și doar în fondul său latent –, dar neuzitat în documentele neromânești la care facem referire în lucrarea de față, care are corespondentul de epocă de sorginte maghiară în denumirea de „hăiuși” sau „heiuși” (mult mai încetățenit în limba română a vremii în zona mureșeană, din perioada Principatului transilvan autonom, poate, chiar dinainte!), în limba latină a documentelor de epocă fiind corespondent cel de „nauta/ nautae” (!). Românescul vechi: năier/ năieri, de la naie/ năi, este mult mai potrivit (decât cel de „corăbier/corăbieri”), în opinia noastră, acestor navigatori fluviali, chiar dacă utilizarea de epocă a termenilor respectivi nu poate fi probată documentar neapărat, prin asociere cu cazul în speță, în detrimentul mult mai larg răspândiților termeni de: „hăiuși”/„heiuși”! Un anume „Ianaș Hăzușu”, recte „Hăiușu” – în interpretarea noastră – era consemnat ca martor șibotean al unei tranzacții de carte în 1758 (vezi Mircea, Dregheciu 2023, p. 156), ceea ce atestă indirect și prezența navigatorilor respectivi între locuitorii Șibotului la acea dată, inclusiv cu statutul de personalități la nivel de sat, cu rol de adevărate și susținere a vieții confesionale locale, anume de „titor” „titori” al/ai Bisericii (și în acel context, n-ar fi exclus ca și ceilalți localnici, sau doar vreunul dintre ei, specificați tot atunci să fi fost, eventual, tot năier/ năieri, anume: Toma Badiu, Crăciun și Toma Mateiu, căci atare nume le întâlnim și în cazul navigatorilor locali de mai apoi)!

³ Mircea, Dregheciu 2023, p. 152-153, inclusiv nota 7. În același document se consemna și existența a 3 văduve de năieri, ceea ce ridică la 53 familiile de năieri sau foști năieri de la Șibot, din 1802 etc.

⁴ Vezi, de pildă: Fleșer 2015, p. 5: „Practicat încă din antichitate, transportul mărfurilor pe Mureș, cu ambarcațiuni ușoare, a continuat cu intensitate redusă în evul mediu, atingând apogeul după instaurarea dominației austriece în Transilvania”; Suci, Anghel 2008, *passim*. O bibliografie strict legată de transportul sării pe Mureș în secolul al XVIII-lea mai conține autori și titluri ca: Bassa 1970; Born 2014; Dordea 1980; Dordea 1981, Dordea 2013; Dordea, Wollmann 1977; Dordea Wollmann 1978.

⁵ Îndeletnicirea respectivă a fost în uz până prin preajma anului 1870. Despre exploatarea sării în Transilvania (inclusiv în Banat sau Maramureș), implicit despre modul de transport al acesteia, de-a lungul timpului, vezi, în mare, bibliografia amintită prescurtat, aleatoriu și indirect, la sfârșitul studiului, anume, îndeosebi lucrări ca: Benea 2002; Drumul 2018; Iambor 1982; Kiss 1978; Kiss 1987; Kulcsár 1991; Pap 2010; Raport 1970; Slotta, Dordea, Wollmann 1999; Tătar 2016; Wolf 1995; Wollmann 1974; Wollmann 1980; Wollmann 1992; Wollmann 2009-2010 etc. Din

o continuare a sa de câteva decenii bune, mai apoi, când, finalmente, tradiționala ocupație a dispărut (ceea ce a avut urmări nu neapărat integral pozitive, pe plan local și nu numai)⁶.

Lucrarea de față nu constituie decât o primă încercare de discuție mai aprofundată a unei teme de cercetare specializată aplicată istoriei locale a Șibotului, pentru care nu avem un suport bibliografic anterior, decupat ca atare și individualizat – nu neapărat unul mai general⁷ –, cu excepția remarcabilului studiu al lui Ion Dordea din 1981, care însă îi viza pe năierii șiboteni doar cumva indirect, contextual, fără a-i pune în prim planul cercetării sale integratoare, deosebit de corectă și impresionantă prin ineditul ei, de atunci.

Cu decupajul tematic și temporal al studiului actual ne aflăm încă într-o epocă sau perioadă de „înflorire” a acestei tradiționale îndeletniciri a „plutăritului”, de fapt, în principal – ca punct de prim interes al nostru – a „năieritului” (sau a practicării navigației fluviale cu ambarcațiuni relativ ușoare) pe Mureș.

Năierii de la Șibot, din 1802, nu sunt totalmente inediți, în scrisul istoric românesc, cum arătam chiar de la începutul studiului de față. Astfel, în urmă cu patru decenii și mai bine, în 1981, Ion Dordea făcea referire la unii dintre ei în chip expres, prin raportare la o situație din 14 martie 1804⁸, dar și la faptul că,

bibliografia de limbă maghiară pot fi selectate lucrări ca: Herepei 1891; Herepei, Gaspár 1876; Draskóczy 2002; Draskóczy 2008; Draskóczy 2018 etc.

⁶ Năieritul fluvial la Șibot putea fi legat și de practicarea plutăritului pe Valea Cugirului, din vremuri imemorabile, satul fiind amplasat la gura de vărsare a Văii Cugirului în Mureș, ceea ce asigură locuitorilor săi oportunități ocupaționale diversificate, inclusiv accesul la resurse naturale variate; despre plutăritul pe Valea Cugirului, vezi și Popa, Toderescu 2023, p. 79-81. („Plutitul și plutirea pe apă”).

⁷ Și în acest sens este remarcabil faptul că există o bibliografie deloc neglijabilă (îndeosebi datorită eforturilor remarcabile ale unui autor ca Cristian Ioan Popa – vezi Popa 2011, *passim*) referitoare la satul Șibot și la trecutul său istoric, integrat zonei Văii Cugirului și istoriei îndelungate a unui atare teritoriu organic coagulant, grație resurselor sale naturale și a prezenței umane de mare continuitate, cu valențele unificatoare și specificitățile sale distinctive!

⁸ Dordea 1981, p. 189-192. Șeful năierilor, „Lázár Albert”, care, după prenumele „Albert”, nu părea a fi fost român (însă, cel de familie, Lazăr, putea fi bulgar sau chiar și românesc, vreun antecesor de-al său, provenind din sudul Dunării), trebuie că știa și românește, căci, toți năierii din subordinea sa erau români. Putem crede și că în calitatea sa de magister nautarum sau, în maghiară, de hajós meșter (care veghea și asupra pregătirii profesionale a năierilor, înscrși într-un *Registru oficial* recunoscut al lor, ca o obligație de bază a sa – vezi !), el își exercita, în 14 martie 1804, realmente șefia asupra unor echipaje de năieri, conduse de 32 de cârmaci (kormányosok), constituite din 193 navigatori, originari din localitățile: Vurpăr, Pianul de Jos, Vințul de Jos, Inuri, Blandiana (sau Cârna – „Karna”), Balomir, Turdaș, Acmar, Pricaz, Turdaș, Gelmar, Binținți, Șibot și Homorod. El îi aparținea Oficiului de transport fluvial al sării de la Partoș, unde, ca în 1761, trebuie că mai exista cel puțin un al doilea meșter năier, cu alte echipaje în subordinea sa (!). Ne bazăm supoziția respectivă pe faptul că, prin tradiție, acolo au ființat simultan doi astfel de funcționari (în 1761 ei erau, de pildă: „Drigics Ionas” – pe care îl putem foarte bine suspecta că era român, sau tot „bulgar” eventual – și „Andreas Haasz”) (Fleşer 2015, p. 25) etc.

anterior, în 1789, ei înaintaseră forurilor superioare o plângere legată de greutatea nestandardizată a bolovanilor de sare pe care îi transportau cu năile lor (fapt care crea nemulțumiri întemeiate ale transportatorilor, ale căror doleanțe legate de acest aspect nedorit erau verbalizate atunci de către șibotenii, sub forma unei plângeri profesionale)⁹. Astfel, în *Anexa* studiului său (realizată după un autentic document de epocă intitulat – în maghiară, limbă din care se traducea – : *Lista corăbierilor, cârmacilor și a echipajului regal pus la dispoziția maistrului corăbier Albert Lázár în ziua de 14 martie 1804 pentru transportul oficial al sării regale împreună cu foștii corăbieri și văduvele corăbierilor*), autorul menționat pune în circuit științific numele a peste 45 de năieri șiboteni, care chiar navigau la data respectivă, decedaseră sau se retrăseseră din activitate (ca un fel de „pensionați” sau „Jubilati”, cum erau ei denumiți, cu o oarecare pompă – cu probabilitate bine motivată, pentru că era o fericire râvnită să te bucuri de anumite scutiri când te retrăgeai dintr-o activitate nu neapărat comodă, în ideea de-a avea o bătrânețe mai liniștită, sub protecție administrativă! –, în documentele de epocă).

Ion Dordea atrăgea în 1981 atenția celor preocupați de subiect, în special asupra următoarelor șase echipaje de năieri, originari din Șibot, active în 1804:

1. cel condus de cârmaciul „Iosziv Derebantz”, care îi avea în componență pe: „Szimion Rosu”, „Juan Gyáre”, „Kretsun Sztánka”, „Dumitru Sztánka”, „Dann Prekesan”¹⁰ (în documentul original, echipajul părea a avea numărul 62, prin raportare probabilă la cele de același fel, care navigau pe Mureș atunci);

2. cel al cârmaciului „Avram Petkoj”, format din: „Gyorgy Murgoj”; „Petka Botah” (?); „Iván Balats”; „Adam Birtha” (?); „Nikula Flora”; „Petru Itu” – în dreptul căruia se consemna și: „c. P. Barfili” (?)¹¹, cel în cauză părând a corespunde unei dubluri a lui „Petru Ittu”, sau invers cel dintâi era dublura celui din urmă (!);

3. cel al cârmaciului „Alexa Baláts”, compus din: „Izdre Herle”, „Mihu Romosán”, „Maxin Romtsa”, „Vaszilie Mertz”;

4. cel al cârmaciului „Avrám Prikesán” („Avram Pricăzan”, adică: originar din Pricaz, dar stabilit el sau un înaintaș al său la Șibot), din care făceau parte năierii: „Toma Dantsu c[um] P. Juon”, „Gyorgy Oltyán”, „Iliszie Pedure”, „Toma Pienar”, „Juon Dudu c[um] P-tre Nicula”, „Opre Dirtha” (sic!);

5. cel al cârmaciului „Pavel Sztánka”, alcătuit din: „Jakob Murgoj”, „Iván Mikle”, „Juon Maxin”, „Triff Sztánka”, „Petruz Pieneszku”, „Iván Dudu”;

⁹ Dordea 1981, p. 183, nota 74 (cu trimitere la „Filiala Arhivelor naționale a Județului Cluj, Fond Tezaurariatul montanistic, doc. Nr. 3098/ 1789, filele 1-6”, document care ar trebui reconsultat).

¹⁰ Dordea 1981, p. 189.

¹¹ Credem că prescurtarea „c.” se întregeste sub forma „c[um]”, iar „P.” s-ar putea întregi ca: „P[atru]”, ceea ce ar putea însemna: „cum Patre Parfilie”, adică: „împreună cu tatăl Parfilie/Panfilie”, cu eventualitate (!).

6. cel al cârmacilor „Gurguy Zaharie et Leonte Pedure”, alcătuit din năierii de rând: „Gyorgy Ordján junior”, „Petru Becsilla”, „Pavel Csorán c[um] P. Gyorgy”, „Adám Kurpenár”, „Mihai Bintzentzán”, „Juon Begyuleszk”¹².

Acestor echipaje integral șibotene li se adăugau alți doi practicanți ai aceleiași îndeletniciri, anume: „Derebant Szivu”, care activa în echipajul condus de „Hants Juon”, din Pricaz, și „Szimion Thoma”, care și el părea a fi fost un localnic din Șibot¹³.

Totodată, putem afirma că în 1804, activau sub conducerea lui Albert Lazăr, meșter navigator înregimentat Oficiului sării de la Partoș (care era originar din comunitatea bulgară de la Vințu de Jos, provenind chiar din rândul elitei acesteia, avându-și reședința permanentă, până la sfârșitul vieții, la Vinț¹⁴), un număr de 46 de năieri, originari din Șibot, care fuseseră angajați cu convenții și erau remunerați pe state de plată, de bună seamă (din păcate necunoscute nouă, în faza actuală de documentare). Ei au făcut - putem presupune, pe baza cunoștințelor din bibliografia subiectului - transporturile obișnuite de sare pe Mureș, la vale, până la Szeged¹⁵, în acel an! Din păcate nu știm câte transporturi efectuau în răstimpul în care debitul apei era favorabil (oricum sezonul anual de năierit începea, în mod tradițional, după Paști, când debitele creșteau, ca urmare a topirii zăpezilor din zonele montane)¹⁶, cu ambarcațiuni ușoare, care puteau fi

¹² Dordea 1981, p. 189-190.

¹³ *Ibidem*, p. 189.

¹⁴ Îl identificăm cu primul înscris al Comunității bulgarilor de la Vințu de Jos, din cadrul Conscripției fiscale a anului militar 1818, denumit „Adalbertus Lázár”, care era în acel moment „Syndicus Catholicorum et Nautarum Magister”, în ciuda prenumelui „Adalbertus”, care pare a diferi sensibil de cel de „Albert”, din 1804 (vezi Serviciul Județean Alba al Arhivelor Naționale (prescurtat SJAAN), Fond Conscripției și impozite (prescurtat FCI), dos. V/ 56 (1818), f. 2 v - 2 r), mai ales că, în 1821, prenumele „bulgarului” amintit era cel de „Albertus Lázár” (chiar dacă în acest an părea a fi fost doar „Syndicus Fratrum Franciscanorum”, nu neapărat și magister nautarum, ca în 1818), astfel încât se poate admite că „Adalbertus/ Albertus/ Lázár” din conscripțiile fiscale ale anilor 1818-1834 este identic cu meșterul năier „Albert Lázár” din 1804 (vezi SJAAN, FCI, dos. V/ 69, 1821, f. 1 r și 1 v - 2 r). Viața sa s-a sfârșit în cursul anului militar 1834 (SJAAN, FCI, dos. V/ 129, 1834), dar, din păcate nu știm când se născuse (de bună seamă, la Vințu de Jos, unde își avea rezidența ulterior și unde un strămoș al său se stabilise pe la 1700, sau sensibil mai apoi!).

¹⁵ Putem admite că acești navigatori făceau drumuri întregi, până la destinația finală a încărcăturilor lor, ceea ce însemna că aveau un univers larg al cunoașterii realităților vremilor lor, riverane Mureșului. De-a lungul căii de transport respective se tranzitau nu numai mărfuri, ci și idei și cunoștințe de tot felul, știri, ceea ce le putea conferi năierilor o anume dezinvoltură, un anume dinamism social-economic, specific numai lor.

¹⁶ De asemenea, nu știm exact ce alte obligații concrete, stipulate prin contracte - de bună seamă -, puteau avea de fapt față de Oficiul transportului sării de la Partoș. Dat fiind că erau „nautae salinares”, ei erau implicați în transportul sării la Seghed îndesosebi, dar nu poate fi exclusă cu totul ideea că și ei erau datori, cu probabilitate, și cu alte activități legate de întreținerea or repararea ambarcațiunilor cu care navigau pe Mureș, pe care erau obligați să le aducă în bună stare înapoi la Partoș (putem de asemenea crede).

mai de grabă de tipul unor bărci mai mari, decât al plutelelor, deoarece în documentul din 1804 se folosea termenul maghiar de „hajó” și cel corespondent „hajozás”¹⁷, și nu cel de „tuta”, cu sensul de *plută*, deși transportul de mărfuri se făcea, inclusiv până la Szeged și cu plutele, el fiind extrem de intens și de diversificat în acea vreme. Între îndatoririle echipajelor de năieri stătea nu numai obligația de a naviga optim, fără periclitarea încărcăturii de sare, până la Szeged, ci și readucerea la Partoș a ambarcațiunilor, în amonte, cel mai adesea prin tragerea lor la edec de către năieri, putem crede.

În mod deosebit de interesant, documentul din 14 martie 1804 dădea informații și despre năierii de la Șibot retrași din activitate, în acel moment (cum ar veni: *pensionați*, năierii morți în 1803 fiind separat¹⁸), inclusiv despre văduvele de năieri, din același sat. Astfel, lista năierilor șibotenii care se retrăseseră din activitate conținea zece nume și anume: 1. „Rad Oltyán”; 2. „Parfilie Itu”; 3. „Prikesán Grozáv”; 4. „Josziv Itu”; 5. „Petru Itu”; 6. „Petrask Zaharie”; 7. „Vaszy Peneszk”; 8. „Pavel Mihú”; 9. „Gyiorel Marian”; 10. „Petru Pedure”¹⁹. Văduvele de năieri menționate în același document erau: 1. „Joanna I[uj] Juon Gavrilie”; 2. „Szalomiee I[uj] Juon Andrej”; 3. „Oprana [Iuj] Popa Danile”; 4. „Kreacsuna I[uj] Jakob Solomon”²⁰.

Prin urmare, în partea de conținut propriu-zis inedită a studiului de față, în cadrul căruia dorim îndeosebi să publicăm informațiile noi referitoare la dările plătite de năierii Șibotului, în 1802, nu ne rămâne decât să confruntăm aceste nume de năieri cu cele care figurează în categoria „nautae salinares” a *Conscripției fiscale* locale din 1802 și să notăm concluziile la care putem ajunge, în faza actuală de cercetare, prin analizarea atentă la detalii a listelor (și numelor) respective, din 1802 și 1804. Motiv pentru care trecem în revistă, detaliat, *Capii de familie năieri ai Oficiului de transport al sării de la Partoș*, originari din Șibot, menționați în *Conscripția fiscală* locală din 1802²¹, după cum urmează:

¹⁷ Imagini ale acestor ambarcațiuni ușoare care au navigat, la vreme, și pe Mureș, au fost reproduse în Fleșer 2015, p. 36 (Fig. XXV – după o gravură de epocă, din 1871), p. 56 (Fig. XLV) și p. 57 (Fig. XLII, - care redă o panoramă a orașului Szeged, din 1844), p. 57 (Fig. XLVI și XLII), p. 59 (Fig. XLIX și L – reproduceri care ilustrează modul de tragere, la edec, în amonte a unei astfel de nave), p. 60 (Fig. LI – care corespunde cel mai bine, putem crede, ambarcațiunilor cu care și în anii 1802-1804 se transporta sarea pe Mureș), p. 61 (Fig. LII).

¹⁸ Dordea 1981, p. 191-192.

¹⁹ *Ibidem*, p. 191.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ În cadrul acestei liste sintetizăm informațiile documentare pe care *Conscripția fiscală* a satului (intitulată *Tabella Rectificationis Anni militaris 1802/ Pagi All Kener.../*), pe anul militar 1802, ni le relevă. Originalul consultat de noi, deteriorat și greu lizibil, se află la SJAAN, Fond Primăria Șibot (FPS), doc. 2/ 1802.

1. „Pavel Sztánká” – era 1-ul cap de familie din categoria „Nautae salinares”; totodată în dreptul numelui respectiv, la rubrica „Disunitarum familiarum N[ume]rus” era înregistrat numărul „149”²²; bunurile deținute, pentru care se și plătea taxa cuvenită, constau din: un teren arabil de 15 ¼ cubuli „antiqui” (fiecare cubul fiind evaluat, ca taxă perceptibilă pentru el, la 4 creițari); 1 bou, cal sau iapă (animale de tracțiune evaluate, ca taxă perceptibilă pentru ele, la 24 creițari fiecare, în parte); 1 vacă (evaluată perceptiv la 20 creițari); 1 porc (pentru care se taxau 5 creițari); astfel suma taxelor datorate stăpânirii de stat, pentru aceste bunuri mobile și imobile deținute („summa facultatum”) era de: 4 florini renani, 55 creițari; acesteia i se mai adăuga „taxa capitis et civica” în valoare fixă de 30 de creițari; Pavel Stanca mai plătea o taxă de 11 creițari ca „taxa domorum in civitatibus”, care nu știm la ce fel de proprietate a celui menționat se referea²³; astfel, totalul de plată („summaria contributio anni militaris 1802”) se ridica la: 6 florini renani, 26 (?) creițari. În 1804 cel menționat era cârmaci (probabil și în 1802) și răspundea de un echipaj format din: Iacob Murgoi, Ivan Miclea, Ion Maxim, Trif Stanca, Petruț Pienescu și Ivan Dudu²⁴.

2. „Pavel Mihiu” – era al 2-lea cap de familie de năieri și al 150-lea de familie de neuniți din Șibot; avea și el la dispoziție un teren agricol de 15 ¼ cubuli, precum și o fâneață de 6 ¾ care de fân (pentru un car de fân se taxau, ca impozit, 4 creițari); deținea: 4 boi, cai sau iepe; 2 vaci și 1 porc²⁵; datoria către stat a familiei celui menționat se ridica la: 7 florini renani, 58 creițari; „taxa capitis”, a sa, era de 30 creițari; numitul sătean, de meserie principală *năier* al Oficiului sării, mai plătea 13 creițari ca „taxa domorum” (nu știm pentru ce construcție pe care o deținea în localitate, probabil diferită de locuința familiei); totalul taxei sale fiscale din acel an era de: 8 florini renani, 28 (?) creițari. În 1804 el apare între năierii pensionați, sau „jubilați”, ai satului, ceea ce însemna că el se afla la apus de carieră în 1802, ea desfășurându-se îndeosebi în perioada de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, cu probabilitate ani la rând (!).

²² Ca semn că Pavel Stanca era căpetenia familiei neunite cu numărul 149, din Șibot, din acel an (prin raportare de continuitate la numerotarea anterioară, cu scris de mână, din conscripție, a familiilor neunite de acolo).

²³ Era, cu probabilitate, ceva suplimentar casei și locului de casă din sat. Menționăm de asemenea că statutul social al năierilor, ca de altfel și al celorlalți locuitori ai satului, în întregimea lor, era acela de oameni liberi („Libertini”), cu drepturi de a deține bunuri materiale în regim de proprietate particulară tot mai mult recunoscută, dincolo de dreptul de utilizare a unor bunuri de tip jeleresc, putem crede.

²⁴ Dordea 1981, p. 189-190.

²⁵ Fusese scris mai întâi, la rubrica referitoare la porci, „2”, dar s-a tăiat imediat numărul respectiv, ca semn probabil că uneori cei conscriși puteau cădea la înțelegere cu oficialii administrației de stat să nu le înregistreze chiar tot ceea ce posedau.

3. „Anyinyie Bágyu” (adică Ananie Badiu sau Baghiu²⁶) – era al 3-lea cap de familie de năieri și al 151-lea de familie de neuniți din Șibot; deținea un teren arabil de 8 ¼ cubuli, 2 boi (cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc, pentru care datora statului o sumă de 3 florini renani, 58 creițari; plătea „taxa capitis”, de 30 creițari, precum și o taxă de 8 creițari pentru o „domus in civitate”; impozitul său total era de: 4 florini renani, 28 creițari. Nu era pomenit în 1804 nici între năierii activi, nici între cei pensionați, nici între cei decedați în anul anterior, ceea ce ne determină să îl punem într-o categorie aparte, din care făcea parte și Ion Maxim (eventual) – cum se va vedea din cele relatate în cursul studiului – etc. , anume a celor care, fluctuau, putem crede, cu practicarea năieritului, sau făceau parte eventual din echipaje puse sub conducerea unui alt magistru năier decât cel menționat anterior (!).

4. „Iván Gyiorel” (numele „Gyiorel” corespunde în mod evident celui de Viorel, foarte vechi la Șibot²⁷, pronunțat însă în grai local sub forma „Ghiorel”; e simptomatic și faptul că respectivul năier avea prenumele de Ivan și nu cel de Ioan) – era al 4-lea cap de familie de năieri și al 152-lea de familie de neuniți din Șibot; deși nu i se înregistra nici o proprietate în bunuri imobile și mobile (se pare că, totuși, deținea, pe lângă locuința familială, cu dependențele sale, un teren agricol de ½ cubuli – textul este foarte șters în document, în acel loc, ceea ce era extrem de puțin, oricum), motiv pentru care se considera că era dator către stat, cu 2 creițari („summa facultatum”); plătea capitația de 30 creițari, astfel că darea sa anuală totală se ridica la: 32 creițari, ceea ce pare a denota o stare social economică nu prea bună²⁸. Poate fi identificat, credem noi, cu „Jon” Ghiorel, din 14 martie 1804, care era inclus în echipajul condus de cărmaciul Iosif Dărăbanț (alături de alți ortaci, ca: Simion Roșu, Crăciun Stanca, Dumitru Stanca și Dan Pricăzan, deși s-ar putea și ca Ivan să fie totuși diferit de „Jon” – ceea ce însă ne pare a fi improbabil).

5. „Merian Gyiorél” (prenumele Merian ar putea corespunde celui de Marian, pronunțat din nou în grai local un pic mai altfel, sau deformat de conscriptor, dar nu există o certitudine absolută în acest sens) – era al 5-lea cap de familie de năieri și al 153-lea de familie de neuniți din Șibot; deținea un teren agricol de 19 ¾ cubuli, precum și: 4 boi, cai sau iepe, o vacă, 7 oi, 3 porci, pentru care datora o taxă de 9 florini renani, 7 creițari; plătea capitația de 30 creițari; suma totală a dării sale anuale era de: 9 florini renani, 37 creițari. Apărea în lista din 14 martie 1804 între pensionații breslei, la ora actuală neputând ști noi din ce echipaj putuse face el parte în 1802, sau în anii anteriori, când mai practicase în mod cert năieritul.

²⁶ Vezi, pentru posibile filiații, Constantinescu 1963, p. 186 (autor care are în vedere doar numele românesc de Bade, Bag sau Bagiu, nu și cel de Badiu, sau Baghiu, frecvent la Șibot, totuși).

²⁷ Vezi Popa 2011, passim.

²⁸ Dar, nu știm, în legătură cu persoana sa, cât putea câștiga el în calitate de năier.

6. „Gyorgy Orgyán” (adică originar din Oarda, neputându-ne da seama când anume el sau un strămoș de-al său se strămutase din Oarda la Șibot și de ce) – era al 6-lea cap de familie de năieri și al 154-lea de familie de neuniți din Șibot; deținea un teren agricol de $13 \frac{1}{4}$ cubuli, pentru care era taxat cu 4 florini renani, 25 creițari; plătea capitația de 30 creițari; suma impozitului său anual era de: 4 florini renani, 55 creițari. Un anume Gheorghe Ordean, „cel tânăr” era menționat și în 14 martie 1804 putându-ne întreba dacă cel din urmă era un urmaș al năierului din 1802 (eventualul său fiu omonim), sau chiar cel menționat în 1802? Ceea ce ne poate determina să credem ori că un anume năier Gheorghe Oltean, amintit în 1802, denumibil „cel bătrân” murise chiar în 1802, ca de altfel și soția sa, ori că dacă Gheorghe Ordean era tânăr în 1804 (când făcea parte din echipa cârmacilor Gurgui Zaharia și Leonte Pădure), în 1802 el se afla realmente pe la începuturile practicării năieritului, ceea ce pare însă a fi mai puțin probabil. Tatăl său putea fi, totodată, încă în viață atât în 1802 cât și în 1804, dar să nu se îndeletnicească cu năieritul (ceea ce este de verificat în *Conscripția* din 1802 cel puțin, prin raportare la sătenii nenăieri ai Șibotului!).

7. „Avram Pedure” (era „neogamus”, adică proaspăt căsătorit; putem crede și că era, cu probabilitate, fiul lui Petru Pădure, care urma în conscripție) – nu era înregistrat în calitate de cap de familie de neuniți, deși se căsătorise de curând (doar în calitate de nou cap de familie de năieri, fiind în acest sens al 7-lea, înregistrat ca atare), în chip ciudat deoarece părea a fi fost de această confesiune; în privința bunurilor posedate de el nu se specifica nimic, doar termenul: „possidet” (care pare a face trimitere la bunurile lui Petru Pădure – cel care urma în conscripție – , cu probabilitate tatăl său, de gospodăria căruia tânărul Avram nu se desprinsese încă de tot și pe care ar fi putut-o moșteni integral după decesul tatălui); noul cap de familie de năieri plătea numai un impozit personal mai redus (înregistrat la rubrica: „Taxa protectionaliter/Taxator./”), anume de 18 creițari, sumă care corespundea și totalului impozitului său pe anul militar 1802. Nu apărea în listele din 14 martie 1804, ca semn al fluctuațiilor ocupaționale, probabile, ale unui tânăr cap de familie al locului, sau din motive cu totul diferite pe care nu le putem explica.

8. „Petru Pedure” – era al 8-lea cap de familie de năieri și al 155-lea de familie de neuniți din Șibot; poseda: un teren cultivabil de 20 cubuli, o fâneață de $5 \frac{3}{4}$ care de fân, 4 boi (cai sau iepe), 1 vacă și 2 porci, bunuri pentru care trebuia să plătească un impozit de 9 florini renani, 30 creițari; achita capitația de 30 creițari; suma impozitului său pe anul militar 1802 era de: 10 florini renani. În 1804 apărea pe lista pensionaților (sau a retrașilor din breaslă, care nu mai activau ca atare).

9. „Gyorgy Murgoj” – era al 9-lea cap de familie de năieri și al 156-lea de familie de neuniți din Șibot; poseda: un teren cultivabil de $5 \frac{3}{4}$ cubuli, o fâneață de $2 \frac{1}{4}$ care de fân, 2 boi (cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc, bunuri pentru care

achita 3 florini renani, 18 creițari; plătea capitația de 30 creițari; suma impozitului său pe anul militar 1802 era de: 3 florini renani, 48 creițari. În 1804 făcea parte din echipajul condus de cărmaciul Avram Petcoi.

10. „Petku Bulak” (este interesant că numele de familie Bulac²⁹, pe care am fi tentați să îl considerăm ca străin, este de român neunit, locuitor al Șibotului, în 1802) – era al 10-lea cap de familie de năieri și al 157-lea de familie de neuniți din Șibot; deținea un teren agricol de $8\frac{3}{4}$ cubuli, 2 boi (cai sau iepe), 1 vacă, 1 porc, bunuri pentru care plătea o taxă de 4 florini renani, 8 creițari; i se percepea și capitația de 30 creițari; totalul impozitului său pe anul respectiv era de: 4 florini renani, 38 creițari. Nu apărea între navigatorii din 14 martie 1804, nici între pensionații de atunci, după cum nu se menționa nici vreo văduvă a unui atare năier.

11. „Iosziv Derebantz” (strămoșul de la care deriva numele de familie respectiv avusese, putem crede, îndeletnicire militară – cea de dărăbant – , dar, din păcate nu știm în ce perioadă și unde anume) – era al 11-lea cap de familie de năieri și al 158-lea de familie de neuniți de la Șibot; poseda: un teren cultivabil de $14\frac{3}{4}$ (?)³⁰ cubuli, 2 boi (cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc, bunuri pentru care datora o taxă de 6 florini renani, 3 creițari; plătea capitația de 30 creițari; suma totală a impozitului său era de: 6 florini renani, 33 creițari. El era menționat și în documentul din 14 martie 1804 în calitate de cărmaci, având în subordine un echipaj de năieri format din 5 consăteni, anume din: „Szimion Rosu”, „Juan Gyáre” (sic!) – de bună seamă „Gyorel”, cum îi era consemnat numele în 1802, el fiind inclus, ca al 4-lea năier cap de familie din Șibot, în tabelul nominal al studiului de față – , „Kretsun Sztánka”, „Dumitru Sztánka” și „Dann Prekesan”³¹.

12. „Avram [al] lu[j] Ordgyan Juon” (în a 6-a poziție a conscripției se consemna existența unui cap de familie de năieri, Gheorghe Ordean, cu care Avram Ordean se putea înrudi, dar nu putea fi fiul acestuia³²!) – era al 12-lea cap

²⁹ Ne gândim și la familia contemporană Bulac, de iluștri muzicieni ai Alba Iuliei, anume la cea a regretatului profesor al *Colegiului Horea, Cloșă și Crișan* Nicolae Bulac și a fiului său, Nicolae-Călin Bulac (actualul dirijor al corului *Theotokos*). Vezi în privința numelui respectiv și Constantinescu 1963, p. 423, autor care îl considera a fi specific mai ales Ardealului, dar rar (Bulac era relaționat cu Bubulac, ca un fel de prescurtare a acestuia din urmă). Interesant este și prenumele acestui năier: Petcu (cu inflexiuni bulgărești, parcă).

³⁰ Cifra fracțională este greu lizibilă.

³¹ Vezi Dordea 1981, p. 189.

³² Nu exista un Ion Ordean nici între „Libertinii” ceilalți ai satului (în număr de 157 familii, de neuniți și uniți), din 1802, între care era specificat însă un cap de familie numit Gheorghe Ordean (poziția a 153-a a conscripției oamenilor liberi comuni, adică nenăieri, ai satului!), diferit de omonimul cap de familie de năieri, menționat de noi anterior! Era un semn că acest Ion Ordean, tatăl lui Avram Ordean decedase deja, deși amintirea sa se păstra vie, cel puțin între năieri cu probabilitate, ceea ce putea însemna și că și el fusese, cu eventualitate, năier, la vremea sa!

de familie de năieri și al 159-lea de familie de neuniți din Șibot; deținea un teren agricol de 12 ½ cubuli, o fâneață de 6 care de fân, 2 boi (cai sau iepe), 1 vacă, 14 oi și 1 porc, bunuri pentru care era taxat cu 6 florini renani, 29 creițari; plătea capitația de 30 creițari; totalul impozitului său pe anul militar 1802 era de: 6 florini renani, 59 creițari. Nu era menționat în listele din 1804, ca semn că și el putea oscila în practicarea meseriei de năier, în funcție de interesele sale economice de moment, eventual.

13. „Alexa Baláts” – era al 13-lea cap de familie de năieri și al 160-lea de familie de neuniți de la Șibot; deținea un teren arabil de 11 ¼ cubuli și o fâneață de 1 car de fân, 2 boi (cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc, bunuri pentru care era taxat cu 5 florini renani, 7 creițari; plătea „taxa capitis” de 30 creițari; suma impozitului său pe 1802 era de: 5 florini renani, 37 creițari. Se afla, în 1804, în calitate de cârmaci, în fruntea unui echipaj relativ restrâns, de numai 5 persoane, de năieri (amintiți și în 1802), constituit din: Izdrailă Herlea, Mișu Romoșan, Maxim Romcea și Vasile Merț.

14. „Denyile [al] Popi[i] Illyes” (e de notat că nu este cunoscut nici un popă Ilie sau Ilieș, al locului, ceea ce nu înseamnă în mod categoric că un atare preot, or unit, or mai de grabă neunit – deoarece fiul său era de o astfel de confesiune – , nu a putut exista acolo, în deceniile din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea³³) – era al 14-lea cap de familie de năieri și al 161-lea cap de familie de neuniți din Șibot³⁴; deținea un teren arabil de 14 ¼ cubuli, 2 boi (poate cai sau iepe), 1 vacă, 2 oi și 1 porc, pentru care era taxat cu 6 florini renani, 4 creițari; plătea o „taxa capitis” de 30 creițari; impozitul său anual total ajungea astfel la: 6 florini, 34 creițari. Năierul respectiv a decedat, cu probabilitate în 1803, deoarece în 1804 era amintită văduva sa Opreana („Oprana”), numele său fiind, în acest caz, cel de „Popa Dănilă” (fiind cert că el însuși n-a putut fi preot, ci, doar tatăl său, eventual³⁵).

15. „Balats Iván” (e interesant că prenumele acestui năier părea a fi cel de Bălaci/Bălaci; or, rădăcina sa pare a trimite la Blah/Vlah/, chiar dacă Ivan, devenit se pare nume de familie, sau oricum un patronim pe cale de a deveni

³³ Vezi în acest sens: Mițariu 2004; Popa 2011; Basarab, Stânculeț 2021 și Mircea, Dregheciu 2023, *passim*.

³⁴ Este ciudat și faptul că acest Dănilă – cu numele de familie sau patronimul patern Ilieș – părea a fi fost „fiu de popă”, anume al „popii Ilieș” (diminutiv de la Ilie), care, iată, optase pentru îndeletnicirea principală de năier, nu știm din ce pricini, și nu pentru cea a tatălui său, într-o vreme în care adeseori feciorii de popă se făceau și ei popi, cel puțin unul sau unii dintre ei, pentru a duce mai departe tradiția familială! Prin această apartenență familială, specială (anume, ca fiu de popă), acest năier al Șibotului, din 1802, pare a fi deosebit de interesant, din perspectiva actuală, dar și din cea a vremii contemporane lui, în sensul că uneori tentația de a deveni năier putea echivala chiar cu aspirația de a deveni preot!

³⁵ Ceea ce este interesant, în sensul că îndeletnicirea de năier ar fi fost practică de un fiu de preot (!).

nume de familie, ar corespunde unei uzanțe bulgărești) – era al 15-lea cap de familie de năieri și al 162-lea cap de familie de neuniți de la Șibot; deținea un teren arător de $13 \frac{1}{4}$ cubuli și o fâneață de $2 \frac{1}{4}$ care de fân, bunuri pentru care darea sa anuală se calcula la 4 florini renani, 35 creițari; plătea o capitație de 30 creițari; suma impozitului său anual era de 5 florini renani, 5 creițari. În 1804, el activa în echipajul cârmaciului Avram Petcoi (alături de alți ortaci de cin, ca: Gheorghe Murgoi, Petca „Botah”, Avram „Birtha” – de fapt „Dirtza”, cum era menționat el mai corect, în 1802 –, Nicula Florea, Petru Itu și P. „Barfili”), alcătuit din 8 membri (dintre care un anume Petru Itu, de pildă, se afla în prag de pensionare, ca de altfel și un anume Parfilie Itu, care ar putea fi acel P. „Barfili”, atât de corupt redat în scris, în 1804, putem crede stadial!).

16. „Iuon Okneru Todoran” („Okneru”, un supranume, ar fi putut însemna doar faptul că el sau un strămoș al său ar fi lucrat la ocnă, eventual la o ocnă de sare, nu neapărat că ar fi fost pușcăriaș tăietor de sare!) – era al 16-lea cap de familie de năieri și al 163-lea cap de familie de neuniți de la Șibot; poseda: un teren arabil de $10 \frac{1}{2}$ cubuli și o fâneață destul de frumoasă de $8 \frac{1}{4}$ care de fân, 2 boi (poate cai sau iepe) și 1 porc, bunuri materiale pentru care darea sa anuală se calcula la 4 florini renani, 56 creițari; plătea capitația de 30 creițari; suma dării sale era de: 5 florini renani, 26 creițari. Nu figura în listele din 1804, nici printre năierii activi, nici printre cei retrași din activitate, după cum nu era menționată nicio văduvă a sa, în același an (este de verificat, în alte conscripții dacă el a continuat să locuiască în sat, fără să fi practicat năieritul; oricum, el era un locuitor de oarecare vază al Șibotului, cu o gospodărie destul de bine încheată, în 1802).

17. „Nyikulae Flora” – era al 17-lea cap de familie de năieri și al 164 cap de familie de neuniți ai satului; deținea: un loc de arătură de 10 cubuli și 2 boi (poate cai sau iepe), bunuri pentru care plătea o taxă anuală de 4 florini renani, 5 creițari; plătea capitația de 30 creițari; totalul impozitului său anual era de: 4 florini renani, 38 creițari. Figura în 1804 în echipajul numeros, cârmuit de Avram Petcoi, cu prenumele „Nicula”.

18. „Izdra Herlya” (prenumele „Izdra”³⁶, de bună seamă biblic, avea și varianta Izdrailă, chiar în documentele legate de Șibot; numele de familie echivala cu Herlea, cunoscut îndeșt în onomastica românească veche³⁷) – era al 18-lea cap de familie de năieri și al 165-lea cap de familie de neuniți ai satului; poseda un teren arător de $9 \frac{1}{4}$ cubuli, 2 boi (poate cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc, pentru care impozitul său anual era de 4 florini renani, 8 creițari; plătea capitația

³⁶ Vezi Constantinescu 1963, p. 89: ca derivat de la Isaril; autorul îl amintea pe un anume „Izdrail Mănea” specificat documentar pe la 1658 etc.

³⁷ Constantinescu 1963, p. 294.

de 30 creștari; suma totală a dării sale anuale era de 4 florini renani, 48 creștari. În 1804 făcea parte din echipajul condus de Alexa Bălaci.

19. „Adam Dirtza” (numele de familie sau patronimul pe cale de a deveni nume de familie Dârța/ Dărța/ Dirța³⁸ pare a fi chiar rar) – era al 19-lea cap de familie de năieri și al 166-lea cap de familie de neuniți ai satului; poseda: un teren arabil de 9 $\frac{3}{4}$ cubuli, o fâneață de 4 care de fân, 2 boi (poate cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc, bunuri materiale pentru care i se calcula o dare anuală de 4 florini renani, 44 creștari; plătea capitația de 30 creștari; suma totală a dării sale din acel an era de: 5 florini renani, 14 creștari. Este identic, putem crede, cu Adam “Birtha”, din 1804, care făcea parte din echipajul cârmaciului Avram Petcoi.

20. „Mihu (sau Mihá?; mai de grabă Mihu!) Romosán” (un strămoș al său putuse veni la Șibot din Romos) – era al 20-lea cap de familie de năieri și al 167-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arător de 9 $\frac{3}{4}$ cubuli, pentru care era nevoit a plăti o dare de 3 florini renani, 15 creștari (este uimitor faptul că nu era înregistrat cu nici un animal de casă, fie el de tracțiune, fie ținut în gospodărie); plătea capitația de 30 creștari; impozitul său total pe anul în curs era de: 3 florini renani, 45 creștari. În 1804 făcea parte din echipajul condus de Alexa Bălaci (Balaci).

21. „Avram Prikesán” (numele Pricăzan semnifică originea din Pricaz a unui înaintaș al familiei respective sau chiar a celui în cauză, chiar dacă pronunția părea a fi fost mai de grabă Pricăjean, decât Pricăzan!)³⁹ – era al 21-lea cap de familie de năieri și al 168-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arabil de 13 $\frac{3}{4}$ cubuli și 1 vacă, pentru care se estima că trebuia să fie indexat cu un impozit 4 florini renani, 55 creștari; plătea capitația de 30 creștari; taxa totală la care era impus în acel an era de: 5 florini renani, 25 creștari. În 1804 conducea un echipaj format din alte 7-8 persoane: Toma Danciu, “P. Ion”, Gheorghe Oltean, Ilisie Pădure, Toma Pienar, Ion Dudu cu Petre Nicula și Oprea „Dirtha” (Dârța).

³⁸ La Constantinescu 1963, p. 390, nu găsim varianta Tîrța, care ar putea fi apropiată de Dârța/ Dărța/ Dirța (nici un astfel de nume, în sine), după cum nicio variantă apropiată nu figurează între numele rare, ale dicționarului invocat. Totuși, autorul amintit făcea referire la un „Blaga Dărțu” (Constantinescu 1963, p. 429).

³⁹ Vezi Constantinescu 1963, p. 353, 453: unde nu este tratat un atare nume de persoană (deși se face trimitere la Prică; el nu apare nici printre numele rare). La Șibot era destul de clar – la nivelul nostru de percepție – că el deriva de la Pricaz, sat nu prea îndepărtat, de unde puteau fi recrutați uneori miri (sau mirese), pentru a se evita consanguinizarea – și nu numai de acolo, ci și din alte localități, cum păreau a fi fost: Pianu, Oarda, Vințu de Jos, Binținți, Tărtăria, Căstău, Gelmar etc., în cazul în speță – , practica respectivă având utilizare monitorizată inclusiv prin Biserică, din vechime mare, putem crede (!).

22. „Maxin Romtsa” (prenumele, deși se alterase și devenise „Maxîn” în grai local, era de sorginte latină, mediată și de o uzanță probabil slavă⁴⁰; numele de familie, „Romcea” deriva, cu probabilitate, tot de la Romos, ca „Romoșan”, sau nu, poate de la un patronim cu rădăcina „Rom-”⁴¹) – era al 22-lea cap de familie de năieri și al 169-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arabil de 7 ½ cubuli, 2 boi (cai sau iepe) și 1 vacă, bunuri pentru posedarea cărora plătea o taxă de 3 florini renani, 43 creițari; era obligat să achite și capitația, de 30 creițari; totalul impozitului său anual era de: 4 florini renani, 13 creițari. În 1804 era membru în echipajul condus de Alexa Bălaci.

23. „Iván Rentya [al] lu[j] Alex[...]⁴² („Rentea” este considerat un nume românesc cu o utilizare relativ îndelungată în timp⁴³) – era al 23-lea cap de familie de năieri și al 170-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arabil de 10 cubuli, 2 boi (cai sau iepe) și 1 vacă, taxa anuală pentru utilizarea bunurilor materiale cu pricina fiind de 4 florini renani, 38 creițari; plătea capitația de 30 creițari; totalul impozitului său anual era de: 5 florini renani, 8 creițari. Nu găsim numele respectiv printre năierii menționați în 14 martie 1804.

24. “Iakob Szolomon” (se specifică faptul că era „Caelibs”, adică necăsătorit) – era al 24-lea așa zis cap de familie de năieri, înregistrat ca atare, dar nu și în calitate de cap de familie propriu-zisă de neuniți sau uniți ai locului); deținea ca proprietate doar 2 junici, taxate fiecare cu câte 15 creițari, astfel că obligațiile sale fiscale se cifrau la 30 creițari, lor adăugându-li-se și „taxa de protecție” de 18 creițari, plătită de cei care nu aveau familie întreagă (care în mod evident nu plăteau capitația, celibi fiind), ceea ce făcea ca taxa sa totală, față de stat, să se cifreze, în 1802, la: 48 creițari. Părea a fi fost un năier care decedase în floarea vârstei, în anul următor, 1803 (care s-ar fi putut căsători nu de mult timp), de vreme ce în 1804 era amintită „Crăciuna”, văduva lui Iacob Solomon⁴⁴, sau nu (eventual, el putea fi fiul unui năier omonim)!

⁴⁰ Un atare nume nu este tratat în Constantinescu 1963, p. 314, 317, 443.

⁴¹ Constantinescu 1963, p. 262-263, 456 nu tratează un atare nume (!).

⁴² Numele tatălui părea a fi fost „Alex[andru?]”, ceea ce este interesant deoarece ar releva, în forma sa întreagă, o anume formație culturală populară, eventual o familiarizare cu faptele de legendă ale lui Alexandru, eroul antic, inclusiv lecturarea *Alexandriei*, sub formă de manucris ori tipărită – adică un anume grad de culturalizare individual-familială preconizabilă, mirenească –, în cadrul familiei respective, pe verticala timpului. Or, preferința pentru un atare nume de bottez, nebiblic, ar reprezenta și un semn de modernizare, de laicizare culturală implicită! Acest „Alex[andru?] Rentea” putuse fi și el năier, eventual din tată în fiu, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, putem de asemenea presupune (!).

⁴³ Vezi Constantinescu 1963, p. 360.

⁴⁴ Să se fi petrecut în cazul său un nedorit accident de muncă?

25. „Vaszilie lu[j] Mány Mertz” (avea numele de familie al tatălui său, „Merț”⁴⁵; ne întrebăm de ce figura el în conscripție în mod special ca fiu al tatălui său⁴⁶, numai pentru că tatăl îmbrățișase cariera militară și era o personalitate mai „mare”, cumva, a locului⁴⁷, așa cum se releva aspectul respectiv în 1802?; oricum, în *Conscripția fiscală* a satului Șibot, din anul miliar 1807, nu mai găsim un năier, cap de familie, cu numele Vasile Merț⁴⁸) – era al 25-lea cap de familie de năieri și al 171 cap de familie de neuniți ai satului; deținea o suprafață cultivabilă de 15 $\frac{3}{4}$ cubuli, o fâneață de 2 care de fân, 2 boi (poate cai sau iepe) și 1 vacă, bunuri pentru care plătea o taxă anuală de 6 florini renani, 56 creițari, precum și o „taxa capitis” de 30 creițari, ceea îi ridica impozitul din acel an, la 7 florini renani, 26 creițari. În 1804 făcea parte din echipajul lui Alexa Bălaci.

26. „Ioanes Dirtza” (se pare că prenumele său era latinizat, sub o formă cultă: „Ioan[n]es”, ceea ce ar putea reflecta, indirect, un anumit grad de letrizare a celui menționat; numele său de familie mai apărea și în cazul năierului Adam „Dirtza”, amintit anterior la numărul 19 al prezentului tabel nominal) – era al

⁴⁵ Constantinescu 1963, p. 321 (unde un atare nume nu era tratat, deși el era românesc, în 1802).

⁴⁶ Poate, declarând că era fiul lui Manea Mertz, care activa, sau activase, în cadrul armatei – din păcate nu știm în ce calitate, dar respectivul militar originar din Șibot le putea fi realmente cunoscut funcționarilor comitatensii care realizau în acel moment conscripția fiscală a satului – , el obținea, eventual, bunăvoința conscriptorilor!

⁴⁷ Vezi Mircea, Dreghiciu 2023, p. 152-153, nota 7. Manea Merț își avea domiciliul familial la Șibot – neștiind noi unde servea, sau servise anterior, în armată, sau dacă se afla la pensie în 1802 – , dar, nu plătea „taxa capitis”, de 4 florini renani, sau eventual sensibil mai mare, preconizabilă și în cazul său, ca în cazul majorității capilor de familie ai satului. El achita, în 1802, un impozit de doar 2 florini renani, 56 de creițari (reduc cu cel puțin 4 florini, cât era „taxa capitis”, de care părea a fi fost scutit!), anume pentru un teren agricol de 7 cubuli, o fâneață de 3 care de fân și 1 animal de tracțiune (bou, cal sau iapă) – vezi SJAAN, FPS, doc. 2/ 1802, poziția a 106-a a *Conscripției fiscale* din anul militar 1802! Putem de asemenea crede că familia lui Manea Merț și cea a fiului său Vasilie Merț erau înrudite cu alte două familii, anume cu cea a lui „Iuon Mertz” (a 105-a familie de oameni liberi și a 99-a familie de neuniți ai satului, care deținea un teren arabil de 8 cubuli, o fâneață de 2 care de fân, 1 bou - cal sau iapă, 1 vacă și 1 porc, bunuri pentru care plătea o taxă de 3 florini renani, 37 creițari, precum și o „taxa capitis” de 4 florini renani, ceea ce ridica totalul impozitului său pe anul militar 1802 la 7 florini renani, 37 creițari) și cea a lui „Toma Mertz” (a 107-a familie de oameni liberi și a 101-a familie de neuniți ai satului, care era mai săracă și poseda doar o fâneață de 3 care de fân, pentru care plătea un impozit anual de 12 creițari, capul de familie respectiv achitând însă o „taxa capitis” de 4 florini renani, ceea ce ridica impozitul său anual la 4 florini renani, 12 creițari). Numele de familie respectiv se perpetua și în 1807, prin Petru „Mertz” (numărul de ordine 46 al conscripției și 44 al familiilor neunite ale satului), Toma „Mertz” (existent și în 1802; numărul de ordine 102 și 96 al familiilor neunite) și „Iuon Mertz” (existent și în 1802; numărul de ordine 101 al conscripției și 95 al familiilor neunite din Șibot) (vezi SJAAN, FPS, doc. 6/ 1807, passim). Vasilie și Manea Merț par a fi dispărut dintre locuitorii Șibotului, în intervalul 1802-1807, ca semn indirect că ei fuseseră mai ales oameni ai secolului anterior!

⁴⁸ Vezi SJAAN, FPS, doc. 6/ 1807 (cu filele nenumerotate), passim.

26-lea cap de familie de năieri și al 172-lea cap de familie de neuniți ai satului; posedă un teren arător de $10 \frac{3}{4}$ cubuli, 2 boi (cai sau iepe) și 8 oi, care bunuri imobile și mobile se impozitau cu 4 florini renani, 57 creștari; plătea o „taxa capitis” de 30 creștari; totalul impozitului său pe anul militar 1802 era de: 5 florini renani, 27 creștari. În mod destul de clar el nu era identic cu năierii Adam și Oprea „Dirtza”, amintiți în 1804, ceea ce putea însemna că și el dispăruse, de tot, sau numai temporar, dintre năierii locului, în intervalul 1802-1804, or că activa sub conducerea altui magistru năier (!).

27. „Adam Moisá” – era al 27-lea cap de familie de năieri și al 173-lea cap de familie de neuniți ai satului; avea în proprietate un teren cultivabil de $7 \frac{3}{4}$ cubuli, o fâneață de $6 \frac{3}{4}$ care de fân și 1 vacă, bunuri materiale pentru care trebuia să achite un impozit de 3 florini renani, 22 creștari; plătea și capitația de 30 creștari; suma finală a impozitului său anual era de: 3 florini renani, 52 creștari. Nu era menționat în listele din 1804.

28. „Mátyiék Peneszku” (dincolo de grafia maghiarizantă, numele său era curat românesc: Matei Penescu – poate P[i]enescu⁴⁹ –; surprinde desigur terminația sa modernă: -escu, care se plămădea și în Ardeal, la începutul secolului al XIX-lea) – era al 28-lea cap de familie de năieri și al 174-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arător de $6 \frac{1}{4}$ cubuli și o fâneață de 2 care de fân, 2 boi (poate cai sau iepe) și 1 vacă, bunuri imobile și mobile pentru care plătea un impozit anual de: 3 florini renani, 26 creștari; achita „taxa capitis et civica” de 30 creștari; impozitul său final era de: 3 florini renani, 56 creștari. Nu figura în 1804 printre năieri.

29. „Gyorgy Oltyán” (numele de familie denota o origine probabilă din Țara Oltului ardeleană, sau a Făgărașului, a unui înaintaș al său, eventual din cătunul Olteni, din zona Râmeților etc.) – era al 29-lea cap de familie de năieri și al 175-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arabil de $5 \frac{1}{2}$ cubuli și o fâneață de 3 care de fân, bunuri materiale pentru care achita o taxă de 2 florini renani, 2 creștari; plătea o „taxa capitis” de 30 creștari; totalul impozitului său anual era de 2 florini renani, 32 creștari. Făcea parte în 1804 din echipajul lui Avram Pricăzan.

30. „Diu Oltyán” (numele său de botez, Diu, este deosebit de interesant și rar, în spațiul lingvistic românesc transilvan de la începutul secolului al XIX-lea⁵⁰; putea fi rudă cu Gheorghe Oltean, eventual chiar frate) – era al 30-lea cap de familie de năieri și al 176-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un

⁴⁹ În conscripția din 1804, apărea năierul Petruț „Pienesc”, dar, pe lista retrașilor din activitate și cel al lui „Vasii Penesc” (care, poate era și el tot Pienesc, sau Pienar!), fiind cunoscut totodată și numele năierului „Toma Pienar”, care nume de familie ar putea avea aceeași semnificație, anume de originar din Pian, în ambele cazuri, inclusiv în cazul variantei Penescu.

⁵⁰ Constantinescu 1963, p. 41; ambele forme ale acestui nume străvechi, Dia și Diu, ca pereche feminin-masculină, au avut o relativ îndelungată utilizare în spațiul lingvistic românesc.

teren arabil de 2 $\frac{1}{4}$ cubuli, 2 boi (cai sau iepe), 1 vacă și 1 stup de albine (se număra printre pușinii capi de familie care aveau și stupi), bunuri materiale pentru care i se cerea să achite o taxă anuală de 1 florin renan, 58 creițari; plătea capitația de 30 creițari; impozitul său total era, în 1802, de: 2 florini renani, 28 creițari. Să fi fost el, totuși, pensionarul din 1804, denumit de data aceea „Rad Oltián”? – nu, deoarece Radu Oltean figurează independent în lista de față (poziția a 44-a)!

31. „Petru Ittu” – „Discessit pro Milite”. Nu primea un număr de ordine, printre năierii activi în acel an (numai în lista noastră de față are un atare număr!).

32. „Leonte Pedure” – era al 31-lea cap de familie de năieri și al 177-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arător de 3 cubuli, 1 bou (cal sau iapă) și 1 stup de albine, bunuri pentru care i se percepea un impozit de 1 florin renan, 29 creițari; plătea capitația de 30 creițari; suma finală a impozitului său anual se cifra la: 1 florin renan, 59 creițari. În 1804 era cărmaci, împreună cu Gurgui Zaharia, al unui echipaj format din Gheorghe Oltean, Petru Băcilă, Pavel Cioran, „P. Gheorghe” (?) și Adam Curpenar.

33. „Ionitze Bulak” (atrage atenția prenumele Ioniță, cu trimitere indirectă la românii sud-dunăreni; putea fi rudă, sau nu, cu năierii Petcu Bulac și Vasile Bulac) – era al 32-lea cap de familie de năieri, în mod indubitabil luat în evidență ca atare, dar nu era înregistrat și în calitate de cap de familie de neuniți; plătea numai o taxă de protecție, de 18 creițari – deși nu părea a fi fost celibe, deoarece nu i se specifica expres o astfel de calitate – , care reprezenta și impozitul său anual total, din 1802⁵¹. Nu apărea pe listele de năieri din 1804.

34. „Vaszilie Bulák” – era al 33-lea cap de familie de năieri și al 178-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un loc arător de 3 cubuli, pentru care era taxabil cu 1 florin renan, ca impozit anual; plătea capitația de 30 creițari; suma finală a impozitului său anual era de: 1 florin renan, 30 creițari. Nu era menționat ca năier în 1804.

35. „Toma Pienaru” (figura ca necăsătorit: „Caelibs”) – era al 34-lea cap de familie de năieri ai satului, dar nu și cap de familie neunită (nu i se dădea un număr în acest sens, ceea ce văduvea cu încă un nume statistica neuniților, deși

⁵¹ Deasupra numelui său, se menționa faptul că era „mercan.” (nu „mercen.”, se pare!), adică eventual „mercan[tor]”, ceea ce ne duce la ideea că ar fi putut practica un fel de negustorie, în sat (poate, avea și un fel de magazin, o mică „boltă” – ceea ce pare totuși puțin probabil –), deși era și năier, ca îndeletnicire principală! Totuși, nu se specifica despre el că ar fi plătit vreun impozit pentru vreun venit bănesc suplimentar pe care l-ar fi putut avea anual, ci, doar plata taxei de protecție de 18 creițari, îndeobște achitată de celibi și cei fără familie (nu se specifica, însă, nici faptul că ar fi fost văduv!), ceea ce ne temperează interpretarea anterioară cum că ar fi putut practica o negustorie anume, cu probabilitate!

și el putea fi de aceeași confesiune!); plătea doar taxa de protecție individuală, de 18 creițari. În 1804 făcea parte din echipajul cârmaciului Avram Pricăzan.

36. „Petruz Sztánká” (putea fi rudă, sau nu, cu Pavel Stanca, primul nume al conscripției năierilor șiboteni, din 1802) – era al 35-lea cap de familie de năieri și al 179-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arător de abia $1\frac{3}{4}$ cubuli și 2 boi (poate, cai sau iepe), bunuri materiale pentru care plătea un impozit anual de 1 florin renan, 28 creițari; achita și capitația de 30 creițari; totalul impozitului său anual era de 1 florin renan, 58 creițari. Nu figura pe listele din 1804.

37. „Ianu Prikesán” (prenumele lui Ianu părea a nu fi fost neapărat românesc, cât de influență sud-dunăreană, aromână, macedo-română sau grecească chiar; putea fi, sau nu, rudă cu Avram Pricăzan, înregistrat ca al 21-lea cap de familie de năieri ai satului; se încadra năierilor necăsătoriți: „Caelibs”) – figura ca al 36-lea cap de așa-zisă familie de năieri, dar, nu era înregistrat în calitate de cap de familie neunită; nu avea, ca avere mișcătoare, decât o vacă, pentru care i se percepea un impozit anual de 20 creițari; plătea taxa protectivă individuală de 18 creițari; impozitul său anual total era de: 38 creițari. Numele lui să nu fi fost totuși „Danu” Pricăzan și să nu se identifice cu Dan Pricăzan, care în 1804 făcea parte din echipajul condus de Iosif Dărăbant? Cu probabilitate, nu.

38. „Triff Sztánká” (numele „calendaristic”, de botez, Trif devenit ulterior și de familie, descins din Trifon⁵², ilustrează diversitatea remarcabilă a onomasticii preferate la Șibot, în deceniile de la sfârșitul secolului al XVIII-lea; putea fi rudă, sau nu, cu Pavel Stanca și Petruț Stanca, menționați și ei în conscripție⁵³) – era al 37-lea cap de familie de năieri și al 180-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arabil de 6 cubuli, 2 boi (poate cai sau iepe) și 1 vacă, bunuri materiale pentru care i se impunea un impozit de 3 florini renani, 13 creițari; plătea o „taxa capitis et civica” de 30 creițari; totalul impozitului său anual era de 3 florini renani, 43 creițari. În 1804 făcea parte din echipajul lui Pavel Stanca.

39. „Jakob Murgoj” (putea fi, sau nu, rudă cu Gheorghe Murgoi, amintit al 9-lea în conscripția năierilor analizată de noi acum) – era al 38-lea cap de familie de năieri și al 181-lea cap de familie de neuniți ai satului; nu părea a fi deținut bunuri materiale imobile și mobile, în afara gospodăriei sale, care presupunea existența cel puțin a unei case în care locuia și a unui teren împrejmuit; plătea doar „taxa capitis” de 30 creițari (ca semn că era căsătorit și avea, cu probabilitate și copii); astfel, impozitul său anual era de: 30 creițari. În 1804 era inclus echipajului condus de cârmaciul Pavel Stanca.

⁵² Constantinescu 1963, p. 163-164.

⁵³ Sau cu Crăciun și Dumitru Stanca, năierii nominalizați în 1804.

40. „Iván Miklya” (avea un nume de botez aparent neromânesc, dar existent de multă vreme, din evul de mijloc, în onomastică românească propriu-zisă⁵⁴) – era al 38-lea cap de familie de năieri și al 182-lea cap de familie de neuniți ai satului; posedea un teren arabil de 10 $\frac{1}{4}$ cubuli și 1 porc, pentru care i se impunea un impozit anual de 4 florini renani, 9 creițari; plătea capitația de 30 creițari; impozitul său anual era de: 4 florini renani, 39 creițari. În 1804 activa în echipajul grupat în jurul lui Pavel Stanca. În 1804 era inclus în echipajul cârmaciului Pavel Stanca.

41. „[Szim...?] [Iván]”⁵⁵ – era al 40-lea cap de familie de năieri și al 183-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea, se pare, un teren arabil de 7 (?) $\frac{1}{4}$ cubuli și 1 porc, bunuri pentru care plătea un impozit de 3 (?) florini renani, 41 (?) creițari; plătea capitația de 30 creițari; totalul impozitului său anual era de 4 florini renani, 11 creițari. Nu părea a fi inclus în listele din 1804.

42. „[Pavel?] Megyanu (?)” (numele lui întregit era, probabil, Vasile Medeanu, cu sensul „de-al lui Medea”, Medea fiind un antroponim atestat la Șibot în acea perioadă) – era al 41-lea cap de familie de năieri și al 184-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea ca avere mișcătoare numai 1 porc și plătea un impozit anual de numai 5 creițari; achita capitația de 30 creițari; totalul impozitului său anual era de: 35 creițari. Nu pare a figura pe listele din 1804.

43. „[Kosztan...?]”⁵⁶ Mihū (?) – era al 42-lea cap de familie de năieri și al 185-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren cultivabil de 7 cubuli, 2 boi (poate, cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc, pentru care bunuri materiale i se pretindea un impozit anual de 3 florini renani, 49 creițari; plătea „taxa capitis”, de 30 creițari; totalul impozitului său anual se cifra la: 4 florini renani, 19 creițari. Nu era inclus între năierii specificați în 1804.

44. „Dumitru? [Bintzintzan?]”⁵⁷ – era al 43-lea cap de familie de năieri și al 186-lea de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arător de 3 $\frac{1}{4}$ cubuli, 2 boi (poate, cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc, bunuri materiale pentru care i se pretindea un impozit anual de 2 florini renani, 48 creițari (?); plătea „taxa capitis” de 30 creițari; totalul impozitului său anual era de: 3 florini renani, 18 (?) creițari. Nu părea a figura pe listele din 1804.

45. „Avram Armjana?” – nu era numerotat nici în calitate de cap de familie de năieri, nici de credincioși neuniți – cu toate că inițial el fusese năier, de bună seamă (dar nu mai era în 1802). Prin urmare, nu figura între năieri nici în 1804.

46. „Radu (?) Oltyán” (deasupra numelui său se notase termenul prescurtat „Jub.”, corespunzător celui de „Jub[ilatus]”, denotând faptul că se

⁵⁴ Constantinescu 1963, p. 83.

⁵⁵ Nume aproape imposibil de descifrat, din pricina deteriorării documentului.

⁵⁶ Nume aproape imposibil de descifrat, din cauza murdăririi excesive a documentului.

⁵⁷ Nume aproape imposibil de descifrat, în faza actuală de cercetare.

retrăsese din năierit, care era transferat, sub forma „detto” și asupra numelor care urmau în conscripție) – era al 44-lea cap de familie de năieri și al 187-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un pământ arător de 3 ¼ cubuli și 1 vacă, pentru care bunuri materiale era taxat cu 1 florin renan, 37 creițari; plătea „taxa capitis” de 30 creițari; impozitul său anual total se cifra la: 2 florini renani, 7 creițari. În 1804 figura pe lista celor retrași din activitate.

47. „[Panfilie]⁵⁸ Ittu” (și în legătură cu numele său se transfera prescurtarea „Jub.”, prin intermediul termenului „detto”) – era al 45-lea cap de familie de năieri și al 199-lea cap de familie de neuniți ai satului; posedea un pământ arător de 9 ¼ cubuli, pentru care i se pretindea un impozit anual de 3 florini renani, 10 creițari; plătea „taxa capitis” de 30 creițari; totalul impozitului său anual era de: 3 florini renani, 40 creițari. Era menționat în 1804 în calitate de retras din activitatea de năier.

48. „[Prikesán] Grozáv” (se transfera și în cazul său prescurtarea „Jub.”, prin intermediul termenului „detto”) – era al 46-lea cap de familie de năieri și al 189-lea cap de familie de neuniți ai satului; avea în posesie un pământ arător de 8 cubuli, pentru care plătea un impozit anual de 2 florini renani, 40 creițari; plătea „taxa capitis” de 30 creițari; impozitul său anual total era de: 3 florini renani, 10 creițari. În 1804 figura pe lista celor retrași din activitate.

49. „Iosziv Ittu” (și în legătură cu numele său se transfera prescurtarea „Jub.”) – era al 47-lea cap de familie de năieri și al 190-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un pământ arător de 11 (?) cubuli, 2 boi (poate, cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc, pentru care obligat să achite anual un impozit de 4 florini renani, 53 creițari; plătea „taxa capitis” de 30 creițari; totalul impozitului său anual, din 1802 cifrându-se la: 5 florini renani, 23 creițari. Figura pe lista „pensionaților”, în 1804.

50. „[Petru?] Ittu” (și asupra sa se transfera prescurtarea „Jub.”) – era al 48-lea cap de familie de năieri și al 191-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arător de 11 cubuli, o fâneață de 1 car (?) de fân, 2 boi (poate, cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc, pentru care bunuri materiale i se pretindea un impozit anual de 5 florini renani, 29 (?) creițari; plătea „taxa capitis” de 30 creițari; totalul impozitului său anual era de: 5 florini renani, 59 creițari. Apărea, în 1804, pe lista „pensionaților”.

51. „Petrask (?) Zaharie” (se transfera și asupra sa prescurtarea „Jub.”) – era al 49-lea cap de familie de năieri și al 192-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren arător de 9 cubuli, 2 boi (poate, cai sau iepe), 1 vacă și 1 porc pentru care se pretindea o taxă anuală de 4 florini renani, 27 creițari; plătea „taxa capitis” de 30 creițari; totalul impozitului său anual, pentru anul militar

⁵⁸ Nume aproape imposibil de descifrat în faza actuală de cercetare.

1802, era de: 4 florini renani, 57 creițari. Era inclus în 1804 în lista „pensionaților”.

52. „[Vaszij]⁵⁹ Peneszku” (în legătură cu numele său nu se transfera prescurtarea „Jub.”, dar poate fi considerat și el năier retras din activitate, în 1802) – era cel de-al 50-lea cap de familie de năieri și al 193-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea o suprafață de pământ cultivabil, de 1 ½ cubuli, cu probabilitate (numărul lor este greu descifrabil) pentru care i se pretindea o taxă anuală de 5 creițari; plătea „taxa capitis” de 30 creițari; totalul impozitului său, pentru anul militar 1802 era de: 35 creițari. În 1804 figura pe lista năierilor retrași din activitate.

Conform aceleiași Conscriptii fiscale, din anul militar 1802, la Șibot, erau conscrise și 3 văduve de năieri, după cum urmează:

1. „Krecsuna I[uj] Iakob” – era prima văduvă de năier, devenită cap de familie, în locul soțului decedat, precum și al 194-lea cap de familie de neuniți ai satului; poseda un teren arător de 4 cubuli, o fâneață de 1 car de fân, 1 vacă și 1 porc, ceea ce în cazul său se echivala la un impozit anual de 2 florini renani, 3 creițari; plătea o „taxa capitis”, pe jumătate, adică 15 creițari; totalul impozitului său anual era de: 2 florini, 18 (?) creițari. În 1804, pe lista văduvelor de năieri apărea și „Crăciuna lui Iacob Solomon”.

2. „Marg?⁶⁰ [...]”⁶¹ – era a doua văduvă de năier, concrisă în 1802 și considerată a fi al 195-lea cap de familie de neuniți ai satului; deținea un teren agricol de 9 cubuli, 1 vacă și 1 porc, pentru care proprietăți i se pretindea un impozit anual de 3 florini renani, 30 creițari; plătea o „taxa capitis” pe jumătate, de 15 creițari; totalul impozitului său, pe anul militar 1802 era de: 3 florini renani, 45 creițari. Nu figura pe lista văduvelor din 1804⁶².

3. „Maria (?) I[uj] Vaszily Prikesán” – era cea de-a 3-a văduvă de năier concrisă în 1802, considerată a fi și al 196-lea cap de familie de neuniți ai satului (a căror evidență, ținută și ea de conscriptori, se încheia cu văduva respectivă⁶³); deținea, cu probabilitate, o fâneață de 4 care de fân (?), poate și ceva pământ arător (?), 1 vacă și 1 porc, pentru care plătea un impozit anual de 3 florini renani, 53 creițari; plătea „taxa capitis”, pe jumătate, adică 15 creițari; totalul impozitului său pe anul militar 1802 se cifra la: 4 florini renani, 8 creițari. Nu era menționată pe lista văduvelor de năieri din 1804.

⁵⁹ Nume aproape imposibil de descifrat în faza actuală de cercetare.

⁶⁰ Litere imposibil de descifrat.

⁶¹ Nume aproape imposibil de descifrat în faza actuală de cercetare.

⁶² Care listă din 1804 includea următoarele nume: „Ioana lui Ion Gavrilă”, „Salomia lui Ion Andrei”, „Opreana lui Popa Dănilă” și „Crăciuna lui Iacob Solomon”, cum s-a mai menționat anterior.

⁶³ Deci, totalul familiilor neunite de la Șibot, din 1802, era de 196!

Constatări istorice stadiale

Informații statistice explicite și implicite

Cele 50-53 familii de năieri (activi, „pensionați” sau de văduve de năieri)⁶⁴ – cu aproximativ 250-260 suflete aparținătoare, sau poate sensibil mai puține⁶⁵ –, conscrise în 1802, reprezintă în jur de 24%, din cele circa 218 familii ale satului (câte pot fi contabilizate în mare, pe baza *Conscripției* respective!). Adică, putem rotunji procentele respective și considera că, aproximativ, în jur de un sfert din populația satului depindea și de activitatea de năierit sub egida *Oficiului sării* de la Partoș al unora dintre locuitorii din 1802 (nu puțini, ci chiar destul de compacți și impresionanți sub aspect numeric!), ceea ce denotă și o intimă și diversificată conviețuire a lor cu oportunitățile multiple pe care calitatea de riverani ai Mureșului le-o oferea parcă prin grație divină șibotenilor în ansamblul lor (cu riscurile de rigoare ale confruntărilor cu stihiiile periodice ale apei, nelipsite nici ele din istoria dramatică a unei conviețuiri seculare, efectiv îndelungată și continuă)!

Năierii șiboteni din 1802 erau de etnie română, în totalitatea lor, de condiția socială a unor oameni liberi („*Libertini*”), care, la acea vreme păreau a diferi sensibil de vechii jeleri (oricum diferențe reale de sens se insinuează între noțiunile juridice diferite totuși, atunci, de „libertini” și „inquilini”, se pare!), cu accent mai mare pus pe libertatea lor, cumva, în calitate de contribuabili de bază ai autorității de stat princiară transilvane și mai ales imperiale austriece, cu inflexiuni administrativ-conceptuale primitiv capitaliste din partea aparatului de stat austriac îndeosebi, putem înclina să credem! În cazul în speță, la momentul respectiv, ei păreau a fi fost niște destul de modernizați „taxaliști” ai împărăției austriece, cu deosebire, căroră însă, încă, nu li se recunoscuse categoric statutul deplinei libertăți – corelat și posesiunilor individuale pe care le-ar fi agonisit cu drept deplin de stăpânire a lor –, sau, mai ales, dreptul de integrală proprietate individual-familială asupra bunurilor materiale, imobiliare sau mobile, deținute, pentru care plăteau desigur taxe diferențiate, inclusiv o „taxa capitis” în bani (în locul și al medievalei prestații în robotă, la care și jelerii erau obligați diferențiat,

⁶⁴ Conscriptorii din 1802 consemnau și faptul că doi foști năieri șiboteni renunțaseră la statutul lor profesional, în cursul aceluși an financiar chiar, aceștia fiind un anume Petru Ittu, altul decât pensionatul omonim, optant pentru meșteșugul armelor, și Avram „Armeny”, care n-au mai fost înregistrați numeric ca năieri activi.

⁶⁵ Deoarece de pildă năierul Avram Pădure, care era proaspăt căsătorit sau „neogamus” nu avea încă propriu-zis o familie lărgită, cu copiii, ci doar o soție, iar Iacob Solomon nu se însurase, fiind, se pare încă holtei („Caelibs”), ca de altfel și „Janu” Pricăzan sau Toma Pienaru, necăsătoriți și ei. Deci, 3 dintre năierii șiboteni activi în 1802 erau necăsătoriți, ceea ce reprezenta cam 7% din numărul celor care au năierit atunci efectiv (veo 40 de inși), iar unul o avea alături în noua sa gospodărie doar pe soția sa, ceea ce ridica procentul năierilor în funcțiune fără prea multe suflete în jurul lor la 8% (!).

nu numai iobagii, în vremurile mai îndepărtate îndeosebi!), calculată și ea în funcție de bunurile materiale deținute, adică după cuantumul acelor așa-zise proprietăți deținute de ei (aflate și sub incidența ideii că li se permitea doar dreptul de folosire a lor, în condițiile în care proprietarul pământului care genera orice avuție era statul!), vânzându-și în același timp abilitățile profesionale și forța de muncă individuală, contra unor remunerări (și a unor facilitări de impozitare, nu chiar neglijabile), stabilite prin convenții de angajare personale sau de grup (pe echipaje), reînnoite anual⁶⁶, în manieră modernizatoare (!).

Confesiunea navigatorilor fluviali de la Șibot, din 1802, era predominant neunită, dacă nu integral neunită – în interpretarea noastră – , deoarece și cei 4 năieri (unul proaspăt căsătorit și ceilalți 3 celibi), amintiți anterior, în mod special, în notă, a căror apartenență confesională nu era specificată în conscripție, nu puteau fi, și ei, decât neuniți, totuși (mai ales tânărul nu de mult timp căsătorit, al cărui tată era, cum credem noi, neunit). De aceeași religie erau și năierii „pensionați”, inclusiv cele 3 văduve de năieri conscrise tot atunci, ceea ce era semnificativ, deși, de totdeauna, de la instituirea uniției pe plan local, și uniții satului putuseră fi și năieri, mai ales în deceniile de început când unirea cu Biserica Romei fusese predominantă (în 1802 însă numărul acestora din urmă, în ansamblu, se împuținase mult – dramatic chiar – , ceea ce se reflecta și în practicarea năieritului de către uniții locului, care păreau a nu se mai număra printre amintiții navigatori fluviali locali).

Dacă în documentul din 1804 se înregistrau 46 năieri activi, 10 retrași din activitate și 4 văduve de năieri, ceea ce corespundea unui număr de 60 de capi de familie de năieri, în *Conscripția fiscală* a satului Șibot, din anul militar 1802, erau trecuți în evidență (de altfel foarte strictă și exactă, chiar exhaustivă, putem considera!), doar 53 capi de familie de același gen (un număr de 2 retrăgându-se din branșă), ceea ce corespundea unei configurații numerice mai mici a acestor angajați locali ai Oficiului sării de la Alba Iulia (cu aproximativ 9-10%, procent care pentru doar 1-2 ani distanță în timp era desigur mare!), în sensul că în 1802 păreau a exista mai puțini capi de năieri decât în 1804 (ceea ce este greu de explicat efectiv, cauzal, în acest moment, mai ales că în ultimul an menționat păreau a nu fi fost incluși toți practicanții îndeletnicirii respective ai satului!).

Dar, problema nesuprapunerii perfecte, chiar cu semnificative diferențe ale persoanelor implicate, a statisticilor din 1802 (integrală în tot cazul) și 1804 (probabil parțială, deși mai consistentă numeric!) se dovedește a fi realmente complexă, în momentul în care se coroborează nominal personajele implicate.

⁶⁶ Din păcate nu au fost editate până acum atare documente, în legătură cu năierii șiboteni, dar în mod sigur ele au existat! Oricum, înscrierea lor nominală în *Registrul navigatorilor activi* în anul 1802 era efectiv operantă, de vreme ce cei menționați figurează ca „nauta salinares”, în *Conscripția fiscală* a anului cu pricina, fără nici un dubiu (!).

Or, în acest sens diferențele sunt mai flagrante decât situația numerică în sine, deoarece unii năieri din 1802 nu mai funcționau sau nu mai sunt amintiți în 1804, după cum în ultimul an apar și năieri care nu figurau în cel anterior.

Astfel după calculele noastre (desigur nu absolute, ci, numai rotunjite sau approximate) doar 30-31 de nume de năieri șiboteni apar și în 1802 și în 1804, ca activi și anume cele ale lui: Pavel Stanca; eventual Ivan Ghiorel; Gheorghe Murgoi; Iosiv Dărăbanț; Alexa Balaci/ Bălaci; Balaci/ Bălaci Ivan; Nicolae Florea; Izdrailă Herlea; Adam Dârța; Mihai Romoșan; Avram Pricăzan; Maxim Romcea; Vasilie Mert; Gheorghe Oltean; Leonte Pădure; Toma Pienar; Trif Stanca; Iacob Murgoi; Ivan Miclea; Mihai Bințișan, inclusiv cele ale „pensionaților” din 1804, care toate se regăsesc și în 1802, ca: Pavel Mișu; Merian Ghiorel; Petru Pădure; Radu Oltean; Panfilie Ittu; Pricăzan Grozav; Iosif Ittu; Petru Ittu; Petrașcu Zaharie și Vasilie Penescu.

Totodată unele nume de năieri – vreo 20 – apar numai în 1802, nu și în 1804, cum sunt următoarele: Ananie/ Aninie Badiu; Gheorghe Ordean; Avram Pădure; Petcu Bulac; Avram al lui Ioan Ordean; Ion Ocneru Todoran; Ivan Rentea; “Ioannes Dirtza”; Adam Moisa/ Moise; Matei Penesc; Diu Oltean; Ioniță Bulac; Vasilie Bulac; Petruț Stanca etc., ceea ce poate releva oscilații relativ importante la nivelul sătenilor, în practicarea îndeletnicirii respective, inclusiv faptul că, sensibil, mai mulți decât cei înregistrați anual ca năieri aveau abilități recunoscute, cumva latente sau moștenite, în sensul posibilităților lor de a practica îndeletnicirea respectivă (adică știau să efectueze diferite transporturi pe apă, probabil inclusiv cu plutele, cu năile proprii, mai mici, inclusiv cu ambarcațiunile fluviale mai mari, dacă se impunea, netemându-se de apă, nici pe departe, ci având curajul să se folosească intens de beneficiile oferite de aceasta/ acestea, atât pe Valea Cugirului, cât și pe cea a Mureșului!).

Onomastica năierilor și ne-năierilor șiboteni

La 50 capi de familie (de fapt 52, dintre care 2 se retrăseseră din propria lor voință – se pare – din categoria profesională respectivă în cursul aceluia an financiar, dar nu pentru că s-ar fi pensionat sau ar fi murit, ci din alte pricini⁶⁷) amintiți ca năieri în 1802 se pot repera 27-30 nume de botez, sau prenume, diferite, ceea ce relevă o onomastică diversificată destul de vie și cu tendințe de modernizare, inclusiv în cazul unor forme vechi de nume (cum erau: Alexa – nu

⁶⁷ Aceștia erau: un anume „Petru Ittu”, altul decât năierul omonim, specificat în același context ca pensionat, care opta pentru îndeletnicirea militară („Discessit pro Milite”), cum s-a mai pomenit anterior aspectul respectiv, realmente interesant (pentru că milităria și năieritul erau puse, oarecum, pe același plan al unor realizări personale potențiale, în epoca și circumstanțele date!) și Avram Armeni/ Armean, de bună seamă și el înregistrat anterior în categoria socio-profesională respectivă, în legătură cu care nu putem descifra, actualmente, însemnarea adiacentă care explica succint motivul neînregistrării sale pe mai departe între năierii satului, probabil și ea interesantă (!).

Alexie – , Dumitru – nu Dimitrie – , Leonte – deși și acesta are încărcătură bisericească, dar forma sa nu era cea de Leontie, ci oarecum modernizată – , Petru, Radu, Toma, Trif etc.). Astfel numele de botez ale năierilor șiboteni erau predominant de certă influență biblică, dar deosebit de diversificate și sensibil modernizate, constând anume din următoarea serie, pe care o recapitulăm integral, în ordine alfabetică: Adam, Alexa, Aninie/ Ananie, Costan[din] (?), Dănilă, Diu, Dumitru, Gheorghe, Iacob, Ianu (!?), Ion, Ioniță, Iosiv, Ivan, Izdrailă, Merian/ Marian, Matei, Maxim/Maxîn, Mihiu, Nicolae, Panfilie/Parfilie⁶⁸, Petcu – un diminutiv slavizant, românizat din Petca cu terminația masculină „-u”, certamente românească, ceea ce poate avea semnificație și explicație istorică, putem crede! –, *Petruș, Radu, Toma, Trif, Vasilie* – poate și Sim[tion?]/ Sintion (?), sau Costandin, dacă am citit cât de cât corect numele respectiv, aproape ilizibil, întrebându-ne noi și dacă numele Balaci, Pricăzan și Petrașc/Petrașcu, care erau consemnate în postura aparentă de prenume, puteau fi realmente nume de botez?

Astfel, dau bătaii de cap numele năierilor Balaci Ivan, Pricăzan Grozav și Petrașc/ Petrașcu Zaharie, pentru că ni se impune, din specificul formal al documentului investigat, faptul că numele de botez ale celor trei erau: Balaci, Pricăzan și Petrașc, iar cele de familie, provenite din patronime erau: Ivan, Grozav și Zaharie, deși situația putea fi, dincolo de litera documentului, chiar inversă în realitate (adică ultimele nume amintite să fi fost cele de botez, ceea ce noi acceptăm mai greu, în faza actuală de lucru, dat fiind specificul de ansamblu și de detaliu al documentului în cauză)!

Pentru prenumele Balaci/ Bălaciuc putem înclina cam fără rezerve înspre acceptarea ideii că el era uneori și nume de botez, nu numai nume de familie, deoarece el se afla în aceeași situație și în cazul altor locuitori ai satului, cum se va arăta în continuarea studiului! Or, el pare a fi din start un nume de botez mirenesc, care în realitate se pronunța, dincolo de ortografia maghiarizantă cu care era redat, cu probabilitate, Bălaciuc!

Neobișnuitul nume de botez Pricăzan, sau Pricăjan – mai de grabă în acest caz, și atunci el ar fi avut legătură semantică cu termenul „pricăjit”, ceea ce pare destul de improbabil, mai ales dacă unui copil i s-ar fi dat prin botez un atare nume, care putea proveni dintr-o poreclă de nu prea bun augur! – părea și el a fi fost un nume de botez (provenit dintr-un patronim care inițial fusese un cognomen denigrator sau de luat în râs, dar totuși el a fost preluat de urmași, fără o justificare de conținut semantic și factual plauzibilă!), deși el ni se înfățișa în primul rând, în cadrul aceluiași document, ca un nume de familie, derivat dintr-un cognomen sau supranume care ilustra, cu probabilitate, în opinia noastră

⁶⁸ Parfilie, cum transcria în 1981 numele respectiv Ion Dordea, putea fi o variantă cu tendință rotacizantă, ceea ce ar pleda pentru vechimea sa mare!

actuală, îndeosebi originea din Pricaz a unor locuitori ai satului, sau a unuia inițial din care s-ar fi tras mai apoi urmașii săi, de acolo!

Din seria numelor de botez realmente vetust-tradiționaliste par a fi fost de mare vechime, ceea ce le conferă o aură specială, în opinia noastră, îndeosebi: Ananie/ Aninie, Diu – care trimite spre antichitate și are o savoare precreștină, parcă – , Ianu – din nou cu un iz mult coborâtor pe scara timpului – , Izdrailă, Panfilie/ Parfilie – trimițător și el spre antichitatea târzie, prin personajul din istoria Bisericii pe care îl evocă – , Sintion (din forma inițială Sântion, cu probabilitate) etc.

Prenumele văduvelor de năieri din 1802, în număr de 3, dintre care doar două au putut fi transcrise de noi, sunt: Crăciuna (lui Iacob) și Maria (lui Vasilie Pricăzan), ceea ce denotă faptul că femeile nu aveau în general nume de familie, ci erau diferențiate după numele tatălui, înainte de a se mărita, iar apoi după cel al soțului, ca semn al unei foarte puternice societăți patriarhale, în care trăiau (!)⁶⁹.

Modernizările mai substanțiale sunt oglindite mai mult, parcă, de patronimele propriu-zise, patronimele cu valoare de nume de familie incipiente sau chiar de numele de familie, deja constituite, ale năierilor șiboteni din 1802.

Acestea din urmă erau (în ordine alfabetică): Badiu (cu un cap de familie: Ananie/ Aninie), Balaci (cu un cap de familie: Alexa), Bițiștan (cu un cap de familie: Dumitru), Bulac (cu 3 capi de familie: Petcu, Ioniță, Vasilie), Dărăbanț (cu un cap de familie: Iosiv), Dârța (cu un cap de familie: Adam), Florea (cu un

⁶⁹ Din acest motiv, al puținătății informațiilor referitoare la numele femeiești specifice începutului secolului al XIX-lea, la nivel sătesc, consemnate documentar, merită să recapitulăm și numele văduvelor de nenăieri ale Șibotului, din 1802. Acestea erau în număr de 9-10, după cum urmează: 1. Iudita popii Gheorghe (dar, cum nu este cunoscut un popă Gheorghe, paroh la Șibot în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, nici la începutul celui următor, legăm posibila sa existență în zonă de acel popa Gheorghe, activ la Balomir, pe la 1767 – vezi Mircea, Dreghiciu 2024, p. 163 – , care, în acest context documentar mai larg ar fi putut fi originar din Șibot, or nu, ca de altfel și preoteasa sa Iudita, trăitoare încă pe la 1802, care mai locuia în mai vechea lor proprietate preotească de acolo!); 2. Salomia lui Ion Merț; 3. Crăciuna lui Toma Danci/ Danciu; 4. Iudita lui Ion Penescu; 5. Măriuța lui Petru Balaci/ Bălăciu – care decedase între timp, după *Conscriptia* din 1801, și nu mai era impozată în anul următor!; 6. Stanca lui Toma Dumitru – care nu era neunită și putem crede că ea și soțul său făcuseră parte din comunitate unită, minoritară, a satului, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea!; 7. Maria lui Toma Zaharia – și ea părea a-i fi aparținut unei familii unite – ; 8. Petca lui Toma Pădure (este deosebit de interesant corespondentul feminin al prenumelui masculin, diminutivat, Petcu, de certă influență slavă!); 9. Mag[dalena?] lui Miha Balaci/ Bălăciu; 10. Armeana lui Ion Stanca (SJAAN, FPȘ, doc. 2/ 1802). Astfel, cele 3 văduve de năieri din 1802 reprezentau cam 23% din totalul văduvelor satului (de 13), numele lor de botez integrându-se întru totul unor practici locale îndelungate! Prenumele feminin Armeana, devenit și nume de familie, cu un corespondent masculin demn de a fi admis în pandant (Armean), pare a fi simptomatic, cu o specificitate aparte, satului Șibot, în opinia noastră stadială (!). Deși vechi, poate chiar vetust (?), în arealul satului, el pare a nu fi de sorginte bisericască, ci, laică, ceea ce îi conferă și o modernitate paradoxală (!).

cap de familie: Nicolae), Grozav (?) (cu un cap de familie: Pricăzan?), Herlea (cu un cap de familie: Ioniță), Ittu (cu 4 reprezentanți: Petru – de două ori, unul dintre ei renunțând la năierit, în favoarea cătăniei! –, Panfilie și Iosiv), Ivan (cu doi capi de familie: Balaci/ Bălaci și, probabil, Sin[tion?]), Marta (cu un cap de familie: Adam), Medea (cu un cap de familie: Petru), Merț (cu un cap de familie: Vasilie), Miclea (cu un cap de familie: Ion), Mișu (cu doi capi: Pavel și Costan[din], cu probabilitate, întrebându-ne dacă citirea noastră a fost corectă?), Murgoi (cu doi capi de familie: Gheorghe și Iacob), Oltean (cu un cap de familie: Gheorghe), Ordean (cu un cap de familie: Gheorghe), Pădure (cu 3 capi de familie: Avram, Leonte și Petru), Penescu (din P[i]enescu – în interpretarea noastră; cu doi capi de familie: Matei și Vasii), Pricăzan (probabil pronunțat Pricăjan, dar tot cu sensul de: originar din Pricaz, probabil!; cu un cap de familie: Avram), Rentea (cu un cap de familie: Ivan), Romoșan (cu un cap de familie: Mișu), Solomon (cu un cap de familie: Iacob), Stanca (cu 3 capi: Pavel, Petruț, Trif), Todoran (cu porecla Ocneru și un cap de familie: Ion), Viorel/ Ghiorel (cu doi capi de familie: Ivan și Merian/ Marian), Zaharie (cu un cap de familie: Petrașcu, cu probabilitate!).

Concluzionând, se poate afirma că o atracție deosebită pentru năierit se manifesta în 1802 în familiile: Ittu – cu 4 reprezentanți; Stanca, Pădure și Bulac – cu câte 3 reprezentanți; Mișu, Murgoi, Penescu – cu câte 2 reprezentanți etc.

În general, numele năierilor, curat românești, în ciuda unor inflexiuni slave, de genul unor prenume or patronime cu valoare de nume de familie incipiente, ca Ivan or Petca/Petcu etc. se încadrează firesc în onomastica generală a satului și sub acest aspect nu este chiar superfluu să se arunce fugitiv, în notă⁷⁰, o privire integrativă asupra chestiunii respective, adică asupra întregii

⁷⁰ Vezi SJAAN, FPȘ, doc. 2/ 1802, passim. Capii de familie *ne-năieri* ai Șibotului specificați nominal în *Conscripție* erau (în transcrierea noastră actualizantă): 1. Ivan Hiriza; 2. Avram Mișu; 3. Ion Jelmerean (cu sensul de: originar din Gelmar); 4. Dan Tesală („Tessale”); 5. David Armeni/ Armean; 6. *Dănilă Ștefan* – „Miles Invalidus”; 7. Oprea Dârța; 8. Crăciun Băcilă („Becsille”); 9. Petru Băcilă; 10. Ion Gornicu; 11. Ion Surdu; 12. Lazăr Popa – nu era preot; 13. Moise Balaci/ Bălaci; 14. Sintion Căstăian (cu sensul de: originar din Căstău); 15. Vasii al lui Ion Vasii; 16. Stan Armenesc; 17. Maxim Ocneru; 18. *Rotar Iacob*; 19. Vasilie al lui Iacob Rotar; 20. Mihai Florea; 21. Gheorghe Tărtărean (originar, el sau un strămoș, era din Tărtăria); 22. Ion Cătană; 23. Gheorghe Vințan (originar din Vinț); 24. Silvestru Florea; 25. Badiu Jelmerean; 26. *Petru Curpenar* (cu sensul de: originar din Curpeni, din zona Ceru-Băcăinți); 27. Ion Curpenar; 28. Nuțu Curpenar; 29. Todor Dudu; 30. Sintion Penescu; 31. Mihai Bințișan (cu sensul de: originar din Bințiș); 32. Avram al lui Marian Ghiorel/ Viorel; 33. Solomon al lui Stan; 34. Ivan Dudu; 35. Avram Vasii; 36. Adam Cădea (fostul preot important al locului, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea longeviv, se pare!); 37. Petruț Penescu; 38. Gheorghe Miclea; 39. Gherman Gherman; 40. Iosiv Florea Homorodean (originar din: Homorod); 41. Vulc Balaci; 42. Simion Toma; 43. Iosiv al Mișului; 44. David Stanca; 45. Ilie Herlea; 46. Andrei al lui Stancu/ Stanca; 47. Crăciun Stanca; 48. Liova Romoșan – cu nume de botez tipic slav diminutival, de alint –; 49. Toma Novac (era cantorul uniților!); 50. Anghel al Popii Gheorghe (probabil fiul protesei văduve Iudita; tatăl

onomastici a Șibotului din acel moment, pentru a se demonstra, cu referințe concrete, că năierii nu constituiau un corp distinct, printre ceilalți locuitori ai așezării, ci, se încadrau organic comunității în cauză (!). Astfel, la nivelul întregii comunități se constată tendința de constituire a unor veritabile nume de familie derivate fie din cognomene (care redau mai ales proveniența din diferite

lui Anghel a fost se pare preot la Balomir!); 51. Mihai Zaharie; 52. Petru Merț; 53. Ion Lăzăroi; 54. Ion Ghiorel/ Viorel; 55. Ion Ghiorel/ Viorel junior; 56. Gheorghe Ghiorel/ Viorel; 57. Simion Roșu; 58. Ion Maxim; 59. Toma Lupu; 60. Iosiv Lupu; 61. Roman Țârlea – militar; 62. Avram Dumitru; 63. Mihăilă Mihu; 64. Avram Toma; 65. Toma lui Avram Toma; 66. Apostu Badiu (interesant nume de botez!); 67. Toma Mihai; 68. Ioniță Mihai; 69. Antonie Pădure; 70. Toma Codea; 71. Șandru Codea (prenumele e prescurtat de la Alexandru!); 72. Conon („Konon”) Codea (nume de botez extrem de interesant pentru un român chiar și dacă trimite la un mucenic al Bisericii începuturilor!); 73. Ilie Miclea; 74. Badiu Ghiorel/ Viorel; 75. Avram Lucaci; 76. Gheorghe Muntean (era servitor/ slugă, printre pușinii înregistrați nominal în *Conscripție*, de fapt unicul!); 77. Toma Marta; 78. Ianeș Ocoliașan (originar din Ocoliaș); 79. Andrei Armeni/ Armean (Armeni, scris de altfel în *Conscripție* cu „y” și „i” avea se pare sensul de: [al] Armenii, fie că era vorba de antroponimul feminin Armeana, atestat de altfel ca atare la Șibot, fie de cel masculin Armeanu, totuși, numele de familie formându-se mai ales de la patronime, în ciuda genitivului feminizat din scrisul maghiarizant al conscriptorului!); 80. Adam Mihu; 81. Petru al lui Crăciun; 82. Toma al lui Toma Badiu; 83. Adam Moise junior; 84. Petru Stanca; 85. Ion Murgoi; 86. Popa Ion – parohul neuniților, adică preotul local Ioan Avram, cunoscut din bibliografia anterioară (vezi Mircea, Dreghiciu 2024, p.164 etc.); 87. Ion Danciu; 88. Iosiv al Frâncului; 89. Onea Baciu; 90. Nicolae Balaci; 91. Ion Florea; 92. Ion Armeni/ Armean; 93. Toma Armeni/ Armean; 94. Macarie Codea; 95. Ion al lui Crăciun; 96. Adam Curpenaru; 97. Petru Ocneru; 98. Ion Badiu; 99. Gheorghe Badiu; 100. Adam Jelmerean; 101. David Badiu; 102. Ion al lui Toma Badiu; 103. Gligor Iacob; 104. Badiu al lui Toma Badiu; 105. Ion Merț; 106. Manea Merț; 107. Toma Merț; 108. Ion Medea; 109. Medea Medea; 110. Petruț Balaci; 111. Vasii Petrașcu; 112. Sula („Sulla” – numele de botez respectiv pare a trimite la latinitatea clasică!) Petrașcu; 113. Todosie Armeni/ Armean; 114. Ion Deacu; 115. Popa Ion junior, paroh al neuniților, care se identifică cu Ioan Armean – vezi Mircea, Dreghiciu 2024, p. 164 etc. – ; 116. Gheorghe Badiu; 117. Oprea Zaharie; 118. Avram Dincan; 119. Avram Popescu; 120. Onea Popescu; 121. Gheorghe Oprean; 122. Andrei Petcu; 123. Petruț Irimie; 124. Leonte al Popii (dar al cărui popă?); 125. Gheorghe Dudu; 126. Ion Surdu; 127. Nicolae Dudu; 128. Avram Medea; 129. Toma al lui Stan Ion; 130. Gligor al lui Toma Ion; 131. Drăgan Mihăilă; 132. Ion Pădure; 133. Iosiv Pădure; 134. Ilieșu („Ilyessu”) Pădure; 135. Ivan al lui Toma Pădure; 136. Tănăsie Jelmerean; 137. Cosma Codea; 138. Ion al lui Ion Badiu; 139. Dumitru Ghiorel/ Viorel; 140. Avram Ghiorel/ Viorel; 141. Avram Ghiorel/ Viorel junior; 142. Gheorghe Ordean (de la Oarda); 143. Ion Miclea; 144. Toma Miclea; 145. Irimie Pinte; 146. Pinte; 147. Ion Pinte; 148. Toma Penescu; 149. Iovian Nobili („Clericus Unitorum”), parohul uniților – vezi Mircea, Dreghiciu 2024, p. 157-158. etc. – ; 150. Vasii Penescu; 151. Avram Balaci; 152. Onea al Popii Toma (probabil fiul popii Mihai Toma, al locului, de pe la 1758! – vezi Mircea, Dreghiciu 2024, p. 156 etc. –); 153. Simion Herlea; 154. Petru Drăgoțel; 155. Ilie al lui Ianeș; 156. Comunitatea satului, care și ea deținea terenuri în hotar. Celor specificați anterior li se mai adăugau 9 văduve în viață ale sătenilor obișnuiți (una dintre ele, în plus, decedând în anul militar în curs!), precum și cei 50 capi de familie de năieri în activitate or pensionați, alături de cele 3 văduve de năieri. Ceea ce corespundea, în mare, unui număr de aproximativ **218 familii**, cu circa **1090 suflete**, ale satului (între care nu se includeau alte câteva slugi, care nu-i interesau pe conscriptori decât în măsura în care stăpânii lor plăteau o taxă pentru ei)!

alte localități a unor capi de familie venetici, dar statorniciți, nu știm exact de când anume, la Șibot, de genul; Tărtărean, Ordean, Vințan, Curpenaru, Pienar – Penescu, Jelmerean, Căstăian, Pricăzan etc., din denumiri etnice efectiv derutante, ca: Armean, Gherman, Frâncu – pentru că nu avem știri de aporturi de indivizi or grupuri etnice de acest gen, adică armenești, nemțești or franțuzești/ france înspre Șibot! – , sau din alt tip de porecle, cum era de pildă numele Oneru, care nu avea neapărat o conotație incriminantă, se pare, ci, chiar plină de onorabilitate⁷¹ etc.), fie din patronime cu o proveniență greu de înțeles sau explicat unele dintre ele, ca de altfel și unele nume de botez ale locuitorilor din 1802⁷² etc. Ceea ce surprinde cel mai tare este faptul că deja pe la 1802 la Șibot se împământenisera nume de familie de tip relativ modern, cu terminația -oi (Murgoi, Petcoi), dar și cu terminația care urma să se impună pe întreg teritoriul locuit de români în secolul al XIX-lea, mai ales în ultimele sale decenii, -escu, în cazul numelor Popescu, Penescu sau chiar Armenesc/ Armenescu (cel din urmă, împreună cu forma Armean/ al Armeanului, atât de caracteristic Șibotului, fără a ști noi acum de ce⁷³, ca de altfel și inexplicabilul pentru noi la ora actuală, nume de familie Merț etc.).

⁷¹ De pildă Ion Oneru Todoran era un năier de vază al comunității respective, deținător de bunuri materiale mobile și imobile și ca atare plătitor de bază de impozit.

⁷² Nume de botez aparte, inclusiv prin raritatea lor pe plan local, păreau a fi fost în 1802 la Șibot următoarele: **Vulc**; Liova (asociat unui localnic venit de la Romos, nu știm când anume, cu numele de familie Romoșan!), Roman (în cazul militarului cu numele de familie Țârlea); Conon (asociat cu numele de familie parcă deja definitiv constituit Codea!) – deconcertant de-a dreptul, la nivelul nostru actual de înțelegere, pentru că ar putea trimite la limită și la spațiul germanic și la o perioadă istorică mai veche, în tot cazul, dar în cadrul scaunului săsesc al Orăștiei, căruia Șibotul îi era inclus, imitația de către români a unor nume germanice putând fi oarecum înțeleasă, deși ea nu era specifică neapărat comunităților respective, ceea ce pledează pentru o românită mult mai veche a numelui și pentru o tradiție bisericească de mare acribie și aleasă cultură răsăriteană care ar fi stat la temelie adoptării sale! –; Sula (de certă sorginte latină și era evident că un asemenea nume de botez nu se dădea în deriziune unui copil, nici pe departe, ci continuând, probabil o mai veche tradiție, pe cale de dispariție însă, totuși, pe la 1802!); Silvestru, de certă sorginte latină; Medea; Apostu; Cosma; Tănăsie; Leonte; Drăgan. etc.

⁷³ Chiar nu ne putem explica prezența la acea vreme acolo a unor nume așa-zis de familie ca: Armean/ Armenescu, Frâncu or Gherman, chiar și Novac or Ivan, devenite românești, dar care denotau strămoși neromâni ai purtătorilor lor, după cum și unele din numele de botez ale locuitorilor, fie ele ale năierilor or ale nenăierilor, ni se par greu explicabile într-un mediu țărănesc predominant, tocmai prin diversitatea lor remarcabilă (!). Ca semn că atribuirea de nume noilor născuți urma anumite cutume, riguros stabilite, pe care noi nu le cunoaștem în detaliile lor, stă faptul că nu se făcea rabat de la o tradiție încă respectată, chiar dacă se ajungea la formule repetitive oarecum ciudate de genul: Gherman Gherman, Pinte Pinte or Medea Medea!

Situația materială a năierilor

Încă din 1967 se lansase în istoriografia de la noi ideea că năierii fluviali transilvani nu câștigau de pe urma muncii lor prea mult, ba adeseori abia își acopereau cheltuielile personale pe care călătoriile lor pe apă le presupuneau⁷⁴.

Conform *Convenției* lor profesionale din 1721⁷⁵, de pildă, când se stipula clar faptul că năierii fluviali nu puteau fi nici iobagi, nici nobili cu o sesie⁷⁶, așa cum putuseră ei fi în perioada principatului autonom, ci, numai și numai jeleri, adică oameni principial liberi, lipsiți însă de proprietăți mai consistente, ei aveau următoarele drepturi și obligații: nu erau siliți să contribuie la întreținerea oștirii, sau la transportarea fortuită a militarilor; fie că aveau gospodărie (case, în principal, cu dependințele lor, ca „inquinini”), fie că nu aveau, erau obligați să contribuie în favoarea stăpânului pământului în zona căruia se stabiliseră, că era nobil, autoritate statală sau bisericească, oricare ar fi fost ea, cu taxe modice necesare la derularea cheltuielilor obștești; vechea obligație medievală în robotă era comutată, sub austrieci, și ea, în taxă în bani; dacă primeau în folosință vii, fânețe sau locuri de arătură, erau de asemenea taxați cu anumite sume, strict reglementate pentru suprafețele de teren respective, inclusiv pentru animalele mai importante de strictă necesitate din gospodărie, din nou cu sume diferențiate pentru fiecare tip de animal în parte; dacă locuiau pe un domeniu nobiliar dădeau decima (ceea ce se pare că nu era cazul năierilor șiboteni, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și cu atât mai mult în primii ani ai secolului al XIX-lea, când prezența unor nobili ai locului nu este atestată!); plăteau o taxă și față de autoritatea statală, identică de fapt cu taxa capitis din 1802; puteau beneficia de locurile de folosință comună ale localităților, în care rezidau, pășuni, fânețe etc.; puteau avea și ei drept de măcelărit sau cârciumărit, dacă el le fusese acordat locuitorilor așezărilor umane în care se stabiliseră (ceea ce era interesant, deoarece unii năieri șiboteni din 1802 par a fi avut mici câștiguri particulare din practicarea unor îndeletniciri suplimentare, inclusiv unele spații locative excedentare gospodăriilor proprii, ceea ce ar fi putut corespunde exercitării acestui drept acordat lor încă de pe la 1721, cu probabilitate!) etc.

Dar să recapitulăm sintetic informațiile documentare referitoare la situația economică a năierilor șiboteni, a bunurilor materiale imobile și mobile pentru

⁷⁴ Ionaș 1974-1975, p. 151 (apud Magyari 1967, p. 33).

⁷⁵ Vezi în acest sens, pentru caracterul general al stipulațiilor, menținut în principiile sale de bază și în perioadele următoare, de bună seamă, îndeosebi Ionaș 1974-1975, p. 150 etc.

⁷⁶ Conform *Convenției* din 1721, cu probabilitate și a celei ulterioare din 10 iunie 1748 – pomenită cu totul indirect de Vasile Ionaș în 1974-1975 –, sau a altora următoare, care ar fi putut fi și ele formulate în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, dar de care însă nu avem știre actualmente (!), iobagii sau nobilii cu o sesie mai puteau practica doar plutăritul, fără a beneficia de scutirile și chiar privilegiile acordate navigatorilor fluviali propriu-zisi (Ionaș 1974-1975, p. 150).

care erau impozitați de autoritățile de resort ale vremii. În funcție de impozitul plătit pentru bunurile declarate, se pot împărți în trei categorii

În funcție de impozitul plătit pentru bunurile declarate, năierii Șibotului se pot împărți în trei categorii: *de frunte*, *mijlocii* și *de jos sau săraci* (chiar!), deși nu știm care erau câștigurile lor reale ca năieri ai Oficiului sării de la Partoș (care ar fi putut modifica, eventual, oarecum, statistica reflectată de conscripție!) și putem de asemenea presupune că unele declarații de avere nu erau chiar sincere, or că înregistrarea concretă a bunurilor nu era chiar riguroasă (existând și pe-atunci, poate, tendința nedeclarării integrale a bunurilor deținute, ceea ce putea corespunde unor mai grave sau mai voalate evaziuni fiscale, or incorectitudinea preferențială a conscriptorilor, care uneori puteau fi și corupți etc!). Apoi, impozitul anual al năierilor, în general mai scăzut decât al restului locuitorilor satului, putea de asemenea escamota adevărata lor situație economică, tributară desigur și remunerațiilor de care ei aveau parte în calitate de navigatori fluviali ai Oficiului de transport al sării de la Partoș (din păcate necunoscute nouă în faza actuală de cercetare, care chiar dacă nu ar fi fost deosebit de consistente, le aduceau totuși un surplus financiar nu chiar neglijabil).

Pe de altă parte, năierii șiboteni și membrii familiilor lor dețineau suprafețe arabile, fânețe, nu și vie, se pare – de altfel nici nenăierii șiboteni nu dețineau și porțiuni de vie, fie ele și nu prea mari – , inclusiv animale de tracțiune, sau nu, dintre cele utile vieții zilnice or stupi de albine, pentru care erau taxați ca oricare dintre ceilalți locuitori ai satului, ei fiind în același timp și țărani, inclusiv membrii familiilor lor angrenați în activitățile economice specifice satului (dar, câțiva nu dețineau terenuri suplimentare gospodăriei stricte or animale de diferite tipuri, declarate, întrebându-ne în legătură cu ei dacă chiar puteau trăi numai din năierit?). Cu alte cuvinte, ei erau atât oameni de la țară, cu îndeletnicirile caracteristice acestei categorii social-economice, cât și năieri, practicanți ai unei meserii nelegată de exploatarea pământului or de creșterea animalelor, specific țărănească, ci, de cu totul un alt tip. Deci, ei aveau un dublu statut social-economic și ocupațional, ceea ce-i face deosebit de interesanți, din start, fiind desigur dificil să se onoreze un atare dublu standard existențial, care presupunea eforturi sensibil mai mari, decât cele ale locuitorilor țărani majoritari ai satului.

Recapitulând, între năierii cumva de frunte ai Șibotului, care plăteau un impozit de peste 5 florini renani, îi includem, de pildă, pe: 1. Pavel Stanca, cunoscut în calitate de cârmaci, în 1804, cu un impozit anual de 6 florini renani, 26 creițari, pentru un loc arabil de $15 \frac{1}{4}$ cubuli, 1 animal de tracțiune, 1 vacă și 1 porc etc.; 2. Pavel Mișu, aflat spre finalul activității sale năierești, care plătea un impozit total de 7 florini renani, 58 creițari pentru deținerea unui teren arabil de $15 \frac{1}{4}$ cubuli, a unei fânețe de $6 \frac{3}{4}$ care de fân, a 4 boi, cai sau iepe, 2 vaci și 1 porc; 3. Merian/ Marian Ghiorel/ Viorel, activ și în 1804, care plătea un impozit

de 9 florini renani, 37 creițari, el deținând un teren arabil de $19 \frac{3}{4}$ cubuli, dar nu și o fâneață (!), precum și 4 boi, cai sau iepe, 1 vacă, 7 oi și 3 porci etc.; 4. Petru Pădure, aflat și el în prag de pensionare, care plătea un impozit de 10 florini renani, pentru un teren cultivabil de 20 cubuli, o fâneață de $5 \frac{3}{4}$ care de fân, 4 boi, cai, sau iepe, 1 vacă și 2 porci etc.; 5. Iosiv Dărăbanț, cârmaci în 1804, cu un impozit de 6 florini renani, 33 creițari, pentru un teren cultivabil de $14 \frac{3}{4}$ cubuli, nu și pentru o fâneață, care deținea 2 animale de tracțiune, 1 vacă și un porc, ceea ce făcea din el mai de grabă un gospodar mijlocăș al satului decât unul de frunte, deși postura sa de cârmaci îl poziționa mai sus în ierarhia locală, inclusiv suprafața cultivabilă deținută, care nici ea nu era chiar redusă (!)⁷⁷; 6. Avram al lui Ion Ordean, care plătea un impozit de 6 florini renani, 59 creițari, pentru un teren agricol de $12 \frac{1}{2}$ cubuli, o fâneață de 6 care de fân, 2 animale de tracțiune, 1 vacă, 14 oi și 1 porc etc.; 7. Alexa Balaci/ Bălaci, cu un impozit anual de 5 florini renani, 59 creițari, deținător al unui teren agricol de $11 \frac{1}{2}$ cubuli, al unei fânețe de un car de fân, precum și al 2 animale de tracțiune, 1 vacă și 1 porc etc.; 8. Balaci/ Bălaci Ivan, cu un impozit de 5 florini renani, 5 creițari, pentru un loc de arătură de $13 \frac{1}{4}$ cubuli, o fâneață de $2 \frac{1}{4}$ care de fân etc.; 9 Ion Ocneru Todoran, cu o taxă totală de 5 florini renani, 26 creițari pentru un teren arabil $10 \frac{1}{2}$ cubuli, 1 fâneață de $8 \frac{1}{4}$ care de fân, 2 animale de tracțiune și un porc etc.; 10. Adam Dârța, cu un impozit de 5 florini renani, 14 creițari, pentru un loc de arătură de $9 \frac{3}{4}$ cubuli, o fâneață de 4 care de fân, 2 boi, cai sau iepe, 1 vacă și 1 porc etc.; 11. Avram Pricăzan, cu un impozit de 5 florini renani, 25 creițari, pentru un loc arabil de $13 \frac{3}{4}$ cubuli și o vacă etc.; 12. Ivan Rentea, taxat cu un impozit de 5 florini renani, 8 creițari pentru un loc de arătură de 10 cubuli și două animale de tracțiune etc.; 13. Ioaneș (?) Dârța, impozat cu 5 florini renani, 27 creițari, pentru un teren de arătură de $10 \frac{3}{4}$ cubuli, 2 animale de tracțiune și 8 oi etc.; 14. Dănilă al popii Ilieș, plătitor al unui impozit de 6 florini renani, 34 creițari pentru un teren agricol de $14 \frac{1}{4}$ cubuli, 2 animale de tracțiune, 1 vacă, 2 oi și 1 porc etc.; 15. Vasilie Merț, impozat cu 7 florini renani, 26 creițari, pentru un teren cultivabil de $15 \frac{3}{4}$ cubuli, o fâneață de 2 care de fân, 2 boi, cai sau iepe, 1 vacă etc.; 16. Iosiv Ittu, aflat printre pensionații branșei, care era taxat cu un impozit anual de 5 florini renani, 23 creițari, pentru un pământ arabil de 11 cubuli, se pare, 2 animale de tracțiune, 1 vacă și 1 porc etc.; 17. Petru Ittu, așa zis înfERICIT („jubilatus”) retras din activitate, impozat cu 5 florini renani, 59 creițari pentru un teren cultivabil de 11 cubuli, 1 fâneață de un car de fân, 2 boi, cai sau iepe, 1 vacă și 1 porc etc.; 18. Petrașc Zaharie, cu un impozit de 4 florini renani, 57 creițari, pentru un loc arător de 9 cubuli, 2 boi, cai și iepe, 1 vacă și un porc etc. Observăm că ideea de avuție se centra îndeosebi pe

⁷⁷ Eventual, de la rangul său de cârmaci, care presupunea o anumită autoritate locală, nici nu își declarase întreaga avere mobilă și imobilă, cu complicitatea conscriptorilor (!).

întinderea și calitatea terenului cultivabil deținut, a/ ale fânețelor și, eventual a viilor aferente (ceea ce nu era cazul însă în privința năierilor șiboteni!), abia apoi urmând punerea în balanță a animalelor deținute de familie, îndeosebi a celor de tracțiune, a boilor mai cu seamă, dar și a cabalinelor, sau a celor care furnizau lapte și carne. Navigatorii fluviali așa ziși „de mijloc”⁷⁸ și „de jos”⁷⁹ ai Șibotului, stăteau, sub aspectul potențelor lor economice, aparent, cel puțin, cumva și mai

⁷⁸ Năieri de mijloc ai Șibotului pot fi considerați în 1802 cei cu impozite de 3-4 florini renani, ca: Ananie/ Aninie Badiu (4 florini renani, 28 creițari), Gheorghe Ordean (cu un impozit de 4 florini renani, 55 creițari, chiar dacă deținea un teren cultivabil de 13 ¼ cubuli, dar nimic altceva în plus!), Gheorghe Murgoi (3 florini renani, 48 creițari), Petcu Bulac (4 florini renani, 48 creițari; cu un teren arabil de 8 ¾ cubuli), Nicolae Florea (4 florini renani, 38 creițari), Izdrailă Herlea (4 florini, 48 creițari), Mișu Romoșan (3 florini renani, 45 creițari), Maxim Romcea (4 florini renani, 13 creițari; deținea un loc arător de 7 ½ cubuli, 2 boi, cai sau iepe și o vacă), Adam Moise (3 florini renani, 52 creițari; deținea, de pildă, un loc de arătură de 7 ¾ cubuli, o fâneată de 6 ¾ care de fân și 1 vacă), Matei Penescu (3 florini renani, 56 creițari), Trif Stanca (3 florini renani, 43 creițari; deținea un loc arător de 6 cubuli, 2 boi, cai sau iepe și 1 vacă), Ivan Miclea (4 florini renani, 39 creițari; utiliza un loc de arătură de 10 ¼ cubuli, deținând și 1 porc), Costandin (?) Mișu (3 florini renani, 49 creițari), Dumitru Bințișan (3 florini renani, 18 creițari), Radu Oltean (2 florini renani, 7 creițari), Panfilie Ittu (3 florini renani, 40 creițari), Pricăzan Grozav (3 florini renani, 10 creițari). Cumva de mijlocași țineau și cei care plăteau un impozit de 2 florini renani, nu neapărat de cei mai de jos, ca: Diu Oltean (2 florini renani, 28 creițari; deținea un loc de arătură de 2 ¼ cubuli, 2 animale de tracțiune, 1 vacă și 1 stup de albine, ceea ce era, totuși cam la limita sărăciei!), sau Gheorghe Oltean (2 florini renani, 32 creițari; avea în folosință un teren arabil de 5 ½ cubuli și o fâneată de 3 care de fân) etc.

⁷⁹ Între năierii mai puțin avuți îi putem include, de pildă, pe: 1. Ivan Ghiorel/ Viorel (nr. 4 în lista năierilor), care nu posedă pe lângă locuința familială, decât un teren arabil foarte restrâns, de doar ½ cubuli, dar care își plătea capitația de 30 creițari, ceea ce îi ridica impozitul anual la 32 creițari – dacă nu ar fi fost năier ar fi plătit un impozit de 4 florini renani, 2 creițari –; 2. celibatarul Iacob Solomon (nr. 24) deținea doar 2 juninci, taxate cu 30 creițari, astfel că impozitul său anual era de de 48 creițari, incluzându-se în suma respectivă și taxa de protecție care se pretindea în cazul celor cu statutul său social, de 18 creițari; 3. Ioniță Bulac (nr. 32) plătea doar așa-zisa taxă de protecție de 18 creițari, fără a fi posedat alte bunuri materiale, în afara casei în care locuia, cu probabilitate, singur; 4. Ianu Pricăzan (nr. 36) nu deținea decât 1 vacă, impozitul său fiind de 38 creițari, deoarece el achita taxa de doar 18 creițari, nu capitația de 30 creițari a capilor de familie, ca semn probabil că și el era singur (!); 5. Iacob Murgoi (nr. 38) plătea doar capitația redusă a năierilor, de 30 creițari, fără a posedă alte bunuri decât locuința familială cu eventualele sale dependințe, putem noi presupune; 6. Petru (?) Medeanu (nr. 41) deținea doar 1 porc, impozitul său total fiind de 35 creițari; 7. Vasii Penescu (nr. 50) deținea doar o parcelă mică de teren cultivabil, de doar 1 ½ cubuli pentru care era taxat cu 5 creițari, se pare, totalul impozitului său anual fiind de 35 creițari, incluzându-se desigur și capitația sa specială de năier. Săraci pot fi considerați și alți năieri celibi, decât Iacob Solomon, menționat deja anterior, chiar dacă ei urmau să primească bunuri materiale din partea părinților or socrilor lor, ei beneficiind după mariaj de sprijin din partea statului o perioadă de timp, când nu achitau decât taxa de protecție de 18 creițari, ca de pildă: Avram Pădure (nr. 7); sau Toma Pienar (nr. 34), care nu deținea, alte bunuri decât casa în care locuia, se pare. În aceeași categorie pot fi incluși și năierii care plăteau un impozit de doar 1-2 florini renani, ca: Vasilie Bulac (nr. 33), înregistrat 1 florin renan, 30 creițari și care nu deținea decât un loc arător de 3 cubuli sau Petruț Stanca (nr. 35), al cărui impozit era de 1 florin renan, 28 creițari, pentru un teren arabil de 1 ¾ cubuli și 2 animale de tracțiune etc.

rău, putem considera în ansamblu, decât locuitorii năierii corespondenți ai satului, ale căror venituri, reflectate în impozitele pe care le achitau anual păreau a fi fost mai consistente, dar cifrele finale seci erau destul de înșelătoare și în aceste cazuri (!).

Astfel, ne-năierii cu adevărat de frunte ai satului, care păreau la prima vedere că aveau alte potențe economice, sensibil mai mari, adeseori, decât cele ale năierilor, în funcție de impozitul anual total plătit și bunurile deținute, nu erau propriu-zis mai avuți, cu câteva excepții, decât așa-ziii fruntași ai celor din urmă!

În seria acestor locuitori țărani, neimplicați în năierit, ai Șibotului cu reală dare de mână îi putem include, bunăoară, pe destui locuitori cu îndeletniciri țărănești tradiționale exclusive, care constituiau stratul superior din punct de vedere economic al comunității respective, dintre care îi enumerăm pe: 1. David Armeni/ Armean, care era impozat cu 12 florini renani și deținea un teren cultivabil de $17 \frac{1}{4}$ cubuli, o fâneață de $1 \frac{1}{2}$ care de fân, 3 boi, cai sau iepe, 1 vacă, 4 oi și 2 porci, dar, dată fiind amploarea cumva ieșită din comun a proprietății sale imobiliare, în special a celei agricole, el era impus și cu o “taxa capitatis et civica” de 4 florini renani, 30 creițari, mult mai mare decât cea percepută uniform, indiferent de proprietățile deținute, de la năieri, de numai 30 creițari (!)⁸⁰; 2. Maxim Ocnerul, probabil rudă cu năierul Ion Ocnerul Todoran, înscris cu un impozit total de 11 florini renani, 47 creițari (pentru un loc arătură de $16 \frac{1}{2}$ cubuli, 1 car de fân, 2 animale de tracțiune, 1 vacă, 2 oi, 1 porc, dar și pentru un câștig anual suplimentar de doar 24 creițari – dar important și el, se pare, deoarece, de pildă, tot așa erau impozate și câștigurile bănești ale preoților în activitate ai locului, în parte! –)⁸¹; 3. Adam Căndea, fostul preot paroh unit al locului, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, încă trăitor – se pare – la Șibot în 1802, deși e ciudat că nu i se specifică postura de fost preot al locului (!)⁸², care achita un impozit anual de 11 florini renani, 23 creițari, ca deținător al unui loc de arătură de $13 \frac{1}{4}$ cubuli, al unei fânețe de 1 car de fân, al unui număr de 4 boi, cai sau iepe, al unei vaci și al unui număr de 2 porci, capitația sa corespunzătoare fiind din nou de 4 florini renani, 30 creițari⁸³; 4. Toma Lupu, cu un impozit de 10 florini renani, 44 creițari, care deținea un teren agricol de $12 \frac{1}{2}$ cubuli, o fâneață de $6 \frac{3}{4}$ care de fân, 2 boi, cai sau iepe, 1 vacă, 4 oi și un porc,

⁸⁰ SJAAN, FPS, doc. 2/ 1802, capul de familie cu nr. 5.

⁸¹ *Ibidem*, nr. 17.

⁸² Vezi Mircea, Dregheciu 2023, p. 158. El renunțase eventual la postura sa de preot unit, în contextul luptelor confesionale din deceniul al 7-lea al secolului de dinainte, când putuse fi contestat ca preot al locului de către înșiși enoriașii săi, dezicându-se și de confesiunea sa inițială, deoarece era înregistrat în 1802 și ca al 35-lea cap de familie de neunți ai satului! Desigur, Adam Căndea din 1802 putea să fi fost și fiul omonim al fostului preot al locului, de pe la jumătatea secolului al XVIII-lea, chestiunea meritând a fi cercetată separat.

⁸³ SJAAN, FPS, doc. 2/ 1802, capul de familie cu nr. 36.

având angajată și o servitoare, pe lângă casă (pentru care era taxat suplimentar cu 12 creițari), bunuri în funcție de care plătea o capitație de 4 florini renani, 30 creițari⁸⁴; 5. Ilie Miclea, taxat cu un impozit anual de 11 florini renani, 47 creițari, pentru un teren arabil de $14 \frac{3}{4}$ cubuli, a fâneată de $6 \frac{3}{4}$ care de fân, 3 boi, cai sau iepe, 1 vacă, 6 oi și 1 porc, capitația sa fiind de 4 florini, renani, 30 creițari⁸⁵; 6. Badiu Ghiorel/ Viorel, impozat cu 11 florini renani, 25 creițari (inclusiv cu o capitație de 4 florini renani, 30 creițari), pentru un loc de arătură de $12 \frac{1}{2}$ cubuli, o fâneată de $9 \frac{3}{4}$ care de fân, 4 boi, cai, iepe, 1 vacă și 2 porci⁸⁶; 7. Toma Marta, plătitor al unui impozit de 11 florini renani, 24 creițari, inclusiv al unei capitații de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un loc agricol de $16 \frac{3}{4}$ cubuli, 2 boi, cai, iepe, 1 vacă, 2 oi și 1 porc⁸⁷; 8. Adam Mihiu, înregistrat cu un impozit de 11 florini renani, 22 creițari și o capitație de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un loc arător de $13 \frac{1}{2}$ cubuli, o fâneată de $6 \frac{3}{4}$ care de fân, 4 boi, cai, iepe, 3 oi și 2 porci; 9. Adam Moise junior, cu un impozit de 11 florini renani, 26 creițari, inclusiv o *capitație* de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un loc arător de 18 cubuli, o fâneată de 1 car de fân, 2 boi, cai, iepe, 1 vacă, 3 oi și 1 porc⁸⁸; 10. Petru Stanca, cu un impozit de 12 florini renani, 27 creițari și o capitație de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un teren agricol de 18 cubuli, o fâneată de $\frac{1}{2}$ care de fân, 2 animale de tracțiune, 1 vacă și 1 porc⁸⁹; 11. Ion Armeni/ Armean, cu un impozit de 12 florini renani, 39 creițari, inclusiv cu o capitație de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un teren agricol de $14 \frac{1}{2}$ cubuli, o fâneată de 9 care de fân, 5 boi, cai sau iepe, 1 vacă, 6 oi și 2 porci⁹⁰; 12. Ion al lui Crăciun, taxat cu 11 florini renani, 52 creițari și cu capitația de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un loc arător de 14 cubuli, 4 boi, cai sau iepe, 1 vacă și 2 porci⁹¹; 13. David Badiu, impozat cu 11 florini reani, 2 creițari, inclusiv cu o capitație de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un teren agricol de $16 \frac{1}{2}$ cubuli, o fâneată de $2 \frac{1}{4}$ care de fân, 2 boi, cai sau iepe și 1 porc⁹²; 14. Avram Ghiorel/ Viorel junior, impozat cu 12 florini renani, 9 creițari, inclusiv cu o *capitație* de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un loc de arătură de $14 \frac{3}{4}$ cubuli, o fâneată de 5 care de fân, 4 boi, cai sau iepe, 1 vacă, 6 oi și 2 porci⁹³; 15. Gheorghe Ordean, plătitor al unui impozit de 11 florini renani, 6 creițari, respectiv al unei capitații de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un loc de arătură de $13 \frac{3}{4}$ cubuli, o fâneată

⁸⁴ *Ibidem*, nr. 56.

⁸⁵ *Ibidem*, nr. 73.

⁸⁶ *Ibidem*, nr. 74.

⁸⁷ *Ibidem*, nr. 77.

⁸⁸ *Ibidem*, nr. 83.

⁸⁹ *Ibidem*, nr. 84.

⁹⁰ *Ibidem*, nr. 92.

⁹¹ *Ibidem*, nr. 95.

⁹² *Ibidem*, nr. 101.

⁹³ *Ibidem*, nr. 141.

de 3 care de fân, 2 boi, cai sau iepe, 1 vacă, 6 oi și 1 porc⁹⁴; 16. Ion Miclea, plătitor al unui impozit de 13 florini renani, 1 creițar, inclusiv al capitației de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un loc arător de 20 $\frac{3}{4}$ cubuli, o fâneață de 5 $\frac{3}{4}$ care de fân, 2 boi, cai sau iepe, 1 vacă și 1 porc⁹⁵; 17. Irimie Pinte, care achita un impozit de 12 florini renani, 36 creițari, inclusiv capitația de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un teren agricol de 17 $\frac{1}{4}$ cubuli, o fâneață de 5 care de fân, 4 boi, cai sau iepe, 1 vacă și un porc⁹⁶; 18. Avram Balaci, care achita un impozit de 13 florini renani, 16 creițari, inclusiv capitația de 4 florini renani, 30 creițari, pentru un loc de arătură de 18 cubuli, o fâneață de 6 $\frac{3}{4}$ care de fân, 4 boi, cai sau iepe, 1 vacă și 1 porc⁹⁷ etc.

Unul dintre cei mai avuți săteni țărani ai Șibotului pare a fi fost în 1802 Toma lui Avram Toma, care plătea cel mai mare impozit fiscal în acel moment, anume 17 florini renani, 55 creițari, pentru o „proprietate” – nu-i putem spune altfel pentru că ea ieșea din tiparele gospodăriilor țărănești obișnuite ale satului – constituită din un teren arabil de 23 $\frac{1}{2}$ cubuli, o fâneață frumoasă de 17 $\frac{3}{4}$ care de fân, 6 boi, cai sau iepe, 1 vacă, 20 oi și 2 porci, capitația sa pentru avuția materială respectabilă fiind de 5 florini renani, 30 creițari (singura de altfel atât de mare, în contextul dat!)⁹⁸. Observăm că acest localnic, cu probabilitate cel mai avut la acea vreme din Șibot nu era un năier, ci, un țăran propriu-zis al locului, axat pe agricultură și creșterea animalelor!

Deși paradoxal păreau a fi fost mai săraci decât alți locuitori ai satului (care plăteau o capitație de 4 florini renani, 30 creițari și dețineau loturi agricole și fânețe destul de importante), totuși, năierii, prin unii dintre reprezentanții lor se postau, și ei, în așa-zisa elită locală, inclusiv prin cărmacii lor, care de bună seamă aveau o prestanță socio-profesională aparte, chiar prin pensionații⁹⁹ lor care și ei se bucurau de unele favoruri, râvnite cu probabilitate mai ales la o vârstă mai înaintată, când muncile presupuse de agricultură și creșterea animalelor nu mai puteau fi prestate așa ușor ca în tinerețe, chiar și prin văduvele

⁹⁴ *Ibidem.* nr. 142.

⁹⁵ *Ibidem.* nr. 143.

⁹⁶ *Ibidem.* nr. 145.

⁹⁷ *Ibidem.* nr. 151.

⁹⁸ *Ibidem.* nr. 65.

⁹⁹ Așa-ziii pensionați, sau „jubilați”, ai năierilor aveau un statut preferențial, în sensul că și ei plăteau în continuare capitația de doar 30 creițari, ca atunci când se aflaseră în activitate, ceea ce reprezenta o reducere semnificativă față de cei 4 florini renani pe care i-ar fi plătit pentru niște proprietăți comune/ obișnuite dacă nu ar fi fost năieri. Astfel ei achitau impozite mult mai covenabile comparativ cu ceilalți capi de familie mai vârstnici ai satului și anume: Radu Oltean (nr. 45, al conscripției năierilor) – 2 florini renani, 7 creițari; Panfilie Ittu (nr. 46) – 3 florini renani, 40 creițari; Pricăzan Grozav (nr. 47) – 3 florini renani, 10 creițari; Iosiv Ittu (48) – 5 florini renani, 23 creițari; Petru Ittu (nr. 49) – 5 florini renani, 59 creițari și Petraș Zaharie (nr. 50) – 4 florini renani, 57 creițari.

de năieri¹⁰⁰, care și ele aveau parte de o anumită ocrotire din partea autorităților administrative ale vremii, râvnită și ea, putem crede de celelalte văduve ale comunității respective.

Prin semnificativa reducere de taxă acordată lor, la percepția capitației care li se stabilea, indiferent de bunurile posedate, la doar 30 de creițari, față de capitația percepută în mod curent la nivel de 4 florini renani, în cazul majorității locuitorilor Șibotului, chiar și al celor care nu păreau a poseda nimic pe lângă casă¹⁰¹, atracția pentru practicarea meseriei de năier trebuie că venea îndeosebi din partea celor care aveau nevoie de scutirea/ reducerea respectivă de impozit, inclusiv de câștigurile bănești suplimentare pe care activitatea respectivă le aducea cu sine!

Abrevieri bibliografice

- Basarab, Stânculeț 2021 – Maria Basarab, Ioan Florin Stânculeț, *Parohia română unită cu Roma greco-catolică Șibot. File de cronică*, Alba Iulia, 2021.
- Bassa 1970 – Benjamin Bassa, „Transportul sării pe Mureș în secolele XVIII– XIX”, în *Acta Musei Devensis/ Sargetia*, VII, 1970, p. 141– 150.
- Benea 2007 – Doina Benea, „Cu privire la organizarea exploatării sării în Dacia romană”, în *Meșteșugari și artizani în Dacia romană*, BHAUT, VIII, Timișoara, 2007, p. 91-114.
- Born 2014 - Ignác Born / Ignatz Edler von Born/, *Úti levelek az 1770-es bányászati, erdélyi, felső- és alsó-magyarországi ásványtani utazásról/ Briefe über Mineralogische Gegenstände auf seiner Reise durch das Temeswarer Bannat, Siebenbürgen, Ober- und Nieder-Hungarn im Jahr 1770/*, Milagrossa, Miskolc, 2014.
- Constantinescu 1963 – N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, Academia Republicii Populare Române, 1963.
- Decei 1946 – Aurel Decei, „Giovanandrea Gromo – Compendjo della Transilvania”, în *Apulum*, II (1943–1945), 1946, p. 140–214.

¹⁰⁰ De exemplu văduva de năier Crăciuna lui Iacob, din 1802, era taxată cu o capitație pe jumătate de cât ar fi achitat-o soțul său dacă ar fi rămas în viață, adică de numai 15 creițari, ceea ce constituia un ajutor destul de important din partea statului, ca de altfel și Maria lui Vasii Pricăzan, tot ca văduvă de năier (!). În același timp o văduvă de țaran șibotean, cu o stare a sănătății normală, era obligată să achite o capitație pe jumătate comparativ cu cea pe care ar fi achitat-o soțul său dacă ar fi fost în viață! Astfel, de exemplu, I[u]dita lui Ion Penescu, care deținea un teren agricol de 9 ¾ cubuli, o fâneață de 1 car de fân și 2 animale de tracțiune, de preferință boi, având și o servitoare pentru care plătea o taxă suplimentară de 12 creițari, achita un impozit anual de 6 florini renani, 42 creițari, capitația ei fiind de 2 florini renani (SJAAN, FPȘ, doc. 2/ 1802, văduva de țarani cu nr. 4) (!) etc.

¹⁰¹ Vezi de exemplu cazul lui Nuțu Curpenaru, locuitor de rând al satului, care plătește capitația de 4 florini renani, chiar dacă nu mai posedă nimic în plus pe lângă casa în care locuia cu familia, nici măcar un singur animal în genul vacilor, oilor sau caprinelor, atât de utile pentru existența unei familii, la acea vreme, ceea ce reprezenta o impunere drastică greu de suportat de către familia sa, putem crede și ca el existau mai mulți (SJAAN, FPȘ, doc. 2/ 1802, capul de familie cu nr. 28 etc.).

- Doboși 1951 – Alexandru Doboși, „Exploatarea ocnelor de sare din Transilvania în Evul Mediu (sec. XIV–XVI)”, în *Studii și cercetări de istorie medie*, 2, 1951, p. 125-166.
- Dordea 1980 – Ion Dordea, „Un manuscris din veacul al XVIII-lea despre producția și comercializarea sării din Transilvania și Maramureș”, în *Acta Musei Napocensis*, XVII, 1980, p. 167-175.
- Dordea 1981 – Ion Dordea, „Aspecte ale transportului sării pe Mureș în veacul al XVIII-lea”, în *Sargetia*, XV, 1981, p. 165-193.
- Dordea 2013 – Ion Dordea, „Exploatarea și comercializarea sării din Maramureș în timpul lui Francisc Rákóczi II. (1703–1711)”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj Napoca*, LII, Supliment, 2013. p. 305–315.
- Dordea, Wollmann 1977 – Ion Dordea, Volker Wollmann, „Exploatarea sării în Transilvania și Maramureș în veacul al XVIII-lea”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca*, XX, 1977, p. 163-203.
- Dordea, Wollmann 1978 – Ion Dordea, Volker Wollmann, „Transportul și comercializarea sării din Transilvania și Maramureș în veacul al XVIII-lea”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca*, XXI, Cluj-Napoca, 1978. p. 135–171.
- Draskóczy 2002 – Draskóczy István, „Erdély sótermelése a 16. század közepén”, în *Tanulmányok Erdély újkori történelméből. Magyarai András Emlékkönyv (Szerk. Pál Judit-Rúszfogarasi Enikő)*, Cluj-Napoca/Kolozsvár/, 2002, p. 187-200.
- Draskóczy 2008 – Draskóczy István, „Erdely sótermelése az 1530-as években”, 2008. https://matarka.hu/koz/ISSN_1219-543X/tomus_13_fas_3_2008/ISSN_1219-543X_tomus_13_fas_3_2008_031-096.pdf
- Draskóczy 2018 – István Draskóczy, *A magyarországi kőszó bányászata és kereskedelme (1440 – 1530-as évek)*, Budapest, 2018.
- Drumul 2018 – *Drumul Sării - Drumul Țării (Exploatarea și circulația sării în Bazinul Someșan din mileniul al II-lea î. Hr. până în secolele al XVIII-lea)*, Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 2018.
- Eperjessy 1993 – Eperjessy Kálmán, „Politikai és gazdasági elemek a Maros történetében”, în *Emlékkönyv Károlyi Árpád születése nyolcvanadik fordulójának ünnepére. Budapest*, 1933. Reeditat la Makó în 1993.
- F. Romhányi 2016 – Beatrix F. Romhányi, „A beregi egyezmény és a magyarországi sókereskedelem az Árpád-korban”, în *Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv 2016. Válság – kereskedelem. Főszerk. Kövér György – Pogány Ágnes – Weisz Boglárka*, Budapest, 2016, p. 265–301.
- Fleșer 2015 – Gheorghe Fleșer, *Portul Mureșului la Alba Iulia*, Alba Iulia, Editura Altip, 2015.
- Fodor 2019 – Dumitru Fodor, „Istoria mineritului”, în *Istoria tehnicii și a industriei românești. Vol. I. Civilizația românească (Coord. Dorel Banabic)*, București, Editura Academiei Române, 2019, p. 31–60.
- Glück 2009 – László Glück, „A máramarosi sókamara igazgatása és gazdálkodása a szepesi kamara fennhatósága idején (1600–1604, 1614–1615)”, în *Revista Arhivei maramureșene*, 2. (2009), p. 31–81.
- Groza 2018 – Horațiu Groza, „Casa cămării de sare de la Turda. Etapa de edificare”, în *Acta Terrae Fogarasiensis*, 7, 2018, p. 94–110.
- Groza 2024 – Horațiu Dorin Groza, „Sedii administrative ale exploatărilor de sare din Principatul Transilvaniei. Casele cămărilor de sare din Cojocna, Dej, Ocna Sibiului și Sic”, în *Apulum. Series Historia & Patrimonium*, LXI, 2024, p. 161-177.
- Herepei 1891 – Károly Herepei, „A deésaknai sóbányászat történetének vázlata”, în *Bányászati és Kohászati Lapok*, 24. évf., 1. sz., 1891, p. 1–13.

- Herepei. Gáspár 1896 – Károly Herepei, János Gáspár „Alsófehér vármegye földrajzi és földtani leírása”, în *Alsófehér vármegye monografiája*, I. köt., I. rész., Nagyenyed, Cimer és Lingner Könyvnyomdája, 1896.
- Iambor 1982 – Petre Iambor, „Drumuri și vămi ale sării din Transilvania în perioada feudalismului timpuriu”, în *Acta Musei Napocensis*, XIX, 1982, p. 75-85.
- Ionaș 1974-1975 – Vasile Ionaș, „Convenția referitoare la corăbierii de pe Mureș încheiată la 10 ianuarie 1721”, în *Sargetia*, XI-XII, 1974-1975, p. 149-152.
- Istrati 1929 – I. V. Istrati, *Valea Mureșului și împrejurimile ei dela regiunea Carpaților Orientali ai Ardealului unde izvorăște Mureșul și până la regiunea de șes unde acest râu părăsește hotarul Românesc, Dela Munele Hășmașul Mare până la ultimul șes de la Măcău*, București, 1929.
- Kiss 1978 - Andrei Kiss, „Relațiile dintre Turda Veche și Turda Nouă în cea de-a doua jumătate a secolului al XVI-lea și primul deceniu al secolului a XVII-lea”, în *Potaissa. Studii și Comunicări*, I, 1978, Turda, p. 75–92.
- Kiss 1987 – Lajos Kiss, „A tutajfélék elnevezései a magyarban”,
- Kulcsár 1991 – Árpád Kulcsár, „Sóbányászat és sókereskedelem Erdélyben I. Apaffy Mihály uralkodása idején”, în *Századok*, 12, 5 (1991), p. 415-148.
- Magyari 1967 – Andrei Magyari, „Date privitoare la istoria transportului de sare în Transilvania la sfârșitul sec. XVII”, în *Studia*, I, 1967, p. 24-37.
- Miklós 2017 – Alpár Miklós, „Idegen utazók Erdély és Máramaros sóbányáiban (18–19. század)”, în *Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása*, Kvár, 2017.
- Mircea, Dreghiciu 2023 – Gabriela Mircea, Doina Dreghiciu, „Câteva cărți vechi românești de la Șibot, ca suport documentar de istorie locală (secolele XVIII-XIX)”, în *Apulum, Series Historia & Patrimonium, Supplementum*, LX, Alba Iulia, 2023, p. 151-175.
- Mițariu 2004 – Ioan Mițariu, *Șibotul, sat de pe Câmpul Pâinii*, Blaj, 2004.
- Mureșan 1966 – Pompei Mureșan, „Aspecte etnografice din exploatarea sării în trecut la Ocna Dej”, în *Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei pe anii 1962–1964*, Cluj, 1966, p. 387–419.
- Pap 2010 – Francisc Pap, „Comerțul cu sare în registrele tricesimale clujene (1599–1637)”, în *Acta Musei Napocensis*, 47-II, 2010, p. 275–278.
- Popa 2011 – Cristian Ioan Popa, *Valea Cugirului, din preistorie până în zorii epoci moderne. Monumenta Archaeologica et Historica*, Cluj-Napoca, 2011.
- Popa, Toderescu 2023 – Cristian Ioan Popa, Petru Alin Toderescu, *Cugirul la 1885. Răspunsurile la chestionarul lui B. P. Hasdeu*, Cluj Napoca, 2023.
- Raport 1970 – „Raport din lunile martie-aprilie 1552 despre veniturile regești din Transilvania 1522 ceva lipsește Transilvania”, în *Călători străini despre țările române (red. Maria Holban)*, Vol. II, București, Editura Științifică, 1970, p. 17– 86.
- Sarea 2006 – *Sarea, timpul și omul. Catalog de expoziție (Editori: Valeriu Cavruc, Andrea Chiricescu)*, Sfântu Gheorghe, Editura Augustia, 2006.
- Slotta, Dordea, Wollmann 1999 – Rainer Slotta, Ion Dordea, Volker Wollmann, *Silber und Salz in Siebenbürgen, Vol. I. Katalog zur Ausstellung im Deutschen Bergbau-Museum vom 27. August bis 31 Dezember 2000*, Bochum, 1999.
- Suciu, Anghel 2008 – Viorica Suciu, Gheorghe Anghel, „Mărturii ale practicării plutăritului în Transilvania din antichitate, evul mediu și perioada modernă. Rolul orașului Alba Iulia în istoria plutăritului”, în *Caietele Petro Aqua*, II, nr. 4, iunie 2008.
- Szakács 2024 – Adrian Szakács, „Câteva repere socio-economice asociate mineritului salifer de la Turda între secolele XVI-XXI”, în *Apulum. Series Historia & Patrimonium*, LXI, 2024, p. 179-230.

- Tătar 2016 – Octavian Tătar, „«Ar fi fost mai bine dacă stăteam deoparte.» Raportul lui Hans Dernschwam din 1528 către casa Fugger sau despre eșecul unui proiect vizând Transilvania”, în *Terra Sebes. Acta Musei Sabesiensis*, 8, 2016, p. 227–237.
- Torda 2009 – *Torda vármegye jegyzőkönyvei I. 1607–1658/ Erdélyi Történeti Adatok IX. 1 Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása/ (Szerk.: Jakó Zsigmond. Közzéteszi Dáné Veronka)/*, Kvár, 2009.
- Wolf 1995 – Rudolf Wolf, „Comerțul cu sare al Transilvaniei în secolele XVI-XVII”, în *Acta Musei Napocensis*, 32-II, 1995, p. 109–130.
- Wolf 1998 – Rudolf Wolf, *Exploatarea sării în Transilvania în perioada Principatului (1541–1691). Dizertație doctorală. “Lucian Blaga” Kolozsvári Egyetemi Könyvtár*, Kvár, 1998.
- Wollmann 1980 – Volker Wollmann, „Nouvelles données concernant la structure socio-ethnique de la zone minière de la Dacia Superior”, în *Mineria y metalurgia en las antiquas civilizaciones mediterraneas y europeas*, Madrid, II, 1989, p. 107-119.
- Wollmann 1974 – Volker Wollmann, „Despre o nouă metodă de exploatare a sării din secolul al XVIII-lea în Maramureș”, în *Sub semnul lui Clio. Omagiu acad. prof. Ștefan Pascu*, Cluj-Napoca, 1974, p. 429-439.
- Wollmann 1992 – Volker Wollmann, „Essais de modernisation des techniques minières dans l’Erzgebirge transylvain pendant la deuxième moitié du XVIIIe siècle”, în *Actes du 113e Congrès national des Sociétés savantes*, Strasbourg 1988, Paris, 1992, p. 481-518.
- Wollmann 1996 – Volker Wollmann, *Mineritul metalifer, extragerea sării și carierele de piatră în Dacia romană/ Der Erzbergbau, die Salzgewinnung und die Steinbrüche im römischen Dakien/*, Cluj Napoca/ Klausenburg, 1996.
- Wollmann 2009-2010 – Volker Wollmann, „Plutași din Pădurea Neagră (Schiltach) în Transilvania/ Schwarzwälder Flößer aus Schiltach in Siebenbürgen/”, în *Cibinium*, 2009-2010, p. 115-130.